

Joan Roís de Corella i el seu temps

Material Didàctic

Educació Secundària Obligatòria / Batxillerat

10

Col·lecció Didàctica

*-Joan Roís de Corella -
Escriptor de l'any 2013*

Col·lecció Didàctica, 10

© Els autors

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Edita: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua

Avinguda de la Constitució, 284

46019 – València

avl@gva.es – www.avl.gva.es

Coordinador: Josep Lluís Domènech Zornoza

ISBN: 978-84-482-5898-6

Depòsit Legal: V-253-2014

Disseny i maquetació: Víctor Ballester

Il·lustracions: Jesús Huguet Enguita

Fotografies: Jesús Huguet Enguita

Impressió: La Imprenta CG

Joan Roís de Corella i el seu temps

Material didàctic

**Educació Secundària Obligatòria
Batxillerat**

**Josep Lluís Doménech
Josep Lluís Martos
Maria Pilar Doménech**

10

Col·lecció Didàctica

Joan Roís de Corella
i el seu temps

ÍNDEX

Presentació	7
--------------------	----------

MATERIAL DIDÀCTIC PER AL PROFESSORAT

Programació de la unitat. Primer i segon d'ESO	10
Solucionari. Primer i segon d'ESO	12
Programació de la unitat. Tercer i quart d'ESO	20
Solucionari. Tercer i quart d'ESO	22
Programació de la unitat. Batxillerat	32
Solucionari. Batxillerat	34

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

Primer i segon d'ESO	51
Tercer i quart d'ESO	64
Batxillerat	82

ANNEXOS

1. Biografia de Joan Roís de Corella	105
2. Cronologia de l'època de Joan Roís de Corella	111
3. Bibliografia	119

PRESENTACIÓ

JOAN ROÍS DE CORELLA, Escriptor de l'Any 2013

Com cada any, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua programa diverses actuacions amb motiu de la celebració de l'Escriptor de l'Any. Després d'haver dedicat les edicions anteriors a figures literàries com Manuel Sanchis Guarnier, Enric Valor, Teodor Llorente, Constantí Llombart, Francesc Eiximenis, Jaume I, els escriptors castellonencs i les Normes del 32, Vicent Andrés Estellés i els escriptors valencians de l'Edat Moderna, enguany s'ha triat la figura de Joan Roís de Corella.

Entre les activitats que s'estan preparant al voltant d'este escriptor valencià del segle xv, hi ha una unitat didàctica referida a la seua obra i a l'època en què va viure. Joan Roís de Corella no ha sigut, ni és, una figura molt coneguda pel gran públic, però no per això deixa de tindre importància per a la llengua, la literatura, la cultura i la història dels valencians. L'Acadèmia Valenciana de la Llengua pretén aproximar l'autor i el seu temps als ciutadans i ciutadanes de totes les condicions i, en este sentit, la unitat didàctica és un element més per a assolir l'objectiu que es pretén.

El present material didàctic és el suport escrit per al tractament monogràfic a què ens referim. Va dirigit al professorat i a l'alumnat d'Educació Secundària Obligatoria i de Batxillerat, i conté propostes per als dos cicles de l'ESO i per a l'Educació Secundària no Obligatoria. És, per tant, una aportació externa que es posa a l'abast dels centres educatius. El professorat serà l'encarregat de seleccionar els continguts i les activitats que considere oportuns en funció de la seua realitat educativa, i podrà aprofitar tot el conjunt del material que s'oferix o només la part que s'adeqüe més a l'alumnat.

La unitat didàctica que presentem s'ha fet pensant en l'Àrea de Valencià: Llengua i Literatura, si bé també pot ser utilitzada des de plantejaments curriculars d'altres matèries, com ara la Geografia i la Història. Com es pot comprovar, inclou aspectes lingüístics, literaris, geogràfics, històrics i culturals de primer orde, per això pensem que pot resultar un bon recurs de suport interdisciplinari. Conté una primera part per a ús del docent, i una altra part de teoria i activitats pràctiques per al discent. No hem d'oblidar que el propòsit és ajudar en l'acció educativa i que té un caràcter intemporal, ja que es pot treballar no sols en este curs en què se celebra l'Escriptor de l'Any, centrat en la figura de Joan Roís de Corella, sinó en qualsevol moment.

Explicats els propòsits de l'equip d'autors que han elaborat la unitat didàctica, tan sols queda desitjar que la proposta didàctica en forma de continguts conceptuals i actitudinals que es presenten, i les activitats que s'hi inclouen, resulten d'utilitat com a material de suport a l'hora de dur a terme les interaccions pedagògiques que apareixen cada dia en el marc escolar.

Josep Lluís Doménech Zornoza

Membre de la Junta de Govern de
l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i
coordinador de la unitat didàctica «Joan
Roís de Corella i el seu temps»

MATERIAL DIDÀCTIC PER AL PROFESSORAT

PRIMER I SEGON D'ESO

PROGRAMACIÓ DE LA UNITAT

/ Objectius

/ Conéixer i valorar l'obra de Joan Roís de Corella des del punt de vista literari i des del punt de vista històric, relacionant-la amb la seua època i, en especial, amb la ciutat de València.

/ Reconéixer alguns trets de gèneres literaris vinculats a la didàctica, com ara la fauna i l'exemple.

/ Reconéixer i utilitzar tècniques dels textos narratius, descriptius i poètics.

/ Continguts

I. HISTÒRIA

/ Biografia de Joan Roís de Corella
/ L'època de Joan Roís de Corella
/ El segle xv, el segle d'or valencià

II. LITERATURA

/ La poesia, la narració, altres

III. TÈCNIQUES DE TREBALL

/ Lectura comprensiva
/ Lectura individual i col·lectiva
/ Debat oral
/ Consulta de diferents fonts d'informació
/ Anàlisi i resums de textos

IV. LA LLENGUA

/ El text narratiu
/ El text descriptiu
/ La precisió lèxica

PRIMER I SEGON D'ESO

/ Criteris d'avaluació

/ Conèixer les dades principals de la biografia de Joan Roís de Corella.

/ Conèixer algunes característiques i dades de l'època històrica en què va viure Joan Roís de Corella, relacionades amb la seua vida i la seua obra.

/ Llegir en veu alta textos amb entonació i pronunciació correctes.

/ Analitzar els textos llegits i fer-ne resums i exposicions orals i escrites.

/ Consultar diccionaris, mapes i plànols.

/ Consultar espais d'Internet.

/ Localitzar en mapes i plànols topònims que apareguen en els textos.

/ Establir relacions de significat entre elements lèxics.

/ Relacionar informacions de diversa procedència i extraure'n conseqüències.

/ Participar oralment en l'anàlisi col·lectiva dels textos.

/ Fer exposicions i descripcions orals i escrites amb el suport d'il·lustracions.

/ Fer lectures i consultes relacionades amb la temàtica tractada en cada situació d'aprenentatge.

/ Participar en debats fent preguntes i donant opinions.

/ Treball individual, en grup reduït i en grup mitjà (grup de classe).

/ Memoritzar i recitar textos poètics.

SOLUCIONARI

PRIMER I SEGON D'ESO

1/ Segons el nombre de síl·labes, un vers s'anomena:

- a) Dodecasíl·lab: 12 síl·labes.
- b) Endecasíl·lab: **11 síl·labes.**
- c) Decasíl·lab: **10 síl·labes.**
- d) Octosíl·lab: **8 síl·labes.**
- e) Heptasíl·lab: **7 síl·labes.**
- f) Hexasíl·lab: **6 síl·labes.**
- g) Tetrasíl·lab: **4 síl·labes.**

INVESTIGA

2/ Investiga i explica què és un vers alexandrí. A continuació, escriu una estrofa de quatre versos alexandrins.

El vers alexandrí és un vers d'art major compost per 12 síl·labes.

Sempre sol portar cesura, és a dir, una pausa a mitjan vers que el separa en dos hemistiquis.

Té un to solemne i narratiu.

L'alexandrí en castellà i en italià té 14 síl·labes.

Va ser introduït en la nostra literatura per Ausiàs March.

Resposta lliure.

CONSULTA

3/ Consulta la biografia de Joan Roís de Corella, que trobaràs en esta unitat, i fes-ne un resum de 15 línies. Pots buscar

també més informació en llibres, en Internet, etc.

Resposta oberta.

4/ Què et crida més l'atenció de la seua vida? Per què?

Resposta oberta.

5/ Busca en diccionaris i en altres fonts d'informació les paraules següents, i explica'n el significat:

Art major: Versos que tenen nou o més síl·labes.

Art menor: Versos que tenen huit o menys síl·labes.

Cesura: És una pausa enmig d'un vers d'art major, que el dividix en dos hemistiquis. Es representa en l'escriptura amb doble espai en blanc, amb una barra diagonal o amb dos línies verticals.

Cobla: Antigament era sinònim d'estrofa. Designava l'octava clàssica de la mètrica occitana i catalana medieval, formada per dos quartets. Amb el temps, el nom *cobla* esdevingué la designació genèrica de les composicions en vers per a recitar o cantar. En l'actualitat, ja que es preferix el terme estrofa, es parla de *cobla* per a designar composicions de to popular.

Dècima: Estrofa de deu versos, originàriament d'art major, formada per dos quartets i un apariat. Un dels conreadors més antic de la dècima en la nostra literatura va ser Ausiàs March.

Estrofa: És un conjunt de versos que segueixen un patró de mètrica determinat.

Mètrica: Disciplina que s'ocupa de la mesura dels versos i de les seues classes segons el

nombre de síl·labes de què consten.

Retronxa o represa: Enllaç entre les estrofes d'una mateixa composició per tal de remarcar-ne la unitat. Es basa en la repetició d'un o més versos, mots o rimes del refrany al final de l'estrofa corresponent.

Rima: Coincidència parcial o total d'uns sons a partir de l'última vocal tònica utilitzada per a produir un efecte de musicalitat. És un recurs conegut que en facilitava la memorització als trobadors i al públic.

Rima assonant: És la rima que es produïx per la repetició de vocals a partir de l'última síl·laba tònica de dos o més versos.

Rima consonant: És la rima que es produïx per la repetició de totes les vocals i consonants a partir de l'última síl·laba tònica de dos o més versos.

Ritme: Fonamentalment en poesia, però també en prosa, és la combinació i la successió harmoniosa de síl·labes, accents i pauses.

Vers: Unitat constitutiva d'una estrofa o d'un poema, que s'escriu en una sola línia i que està subjecta a cadència i, generalment, a mesura i a rima.

Vers decasíl·lab: És un vers d'art major que té deu síl·labes. Ha sigut un vers de gran tradició en la literatura i, des de l'Edat Mitjana, ha tingut un conreu molt estès. En la poesia medieval la forma més corrent era el decasíl·lab, que es compon de quatre síl·labes, cesura i sis síl·labes. Serà el que faran servir Ausiàs March i Joan Roís de Corella.

6/ Segons la informació que has trobat a l'hora de fer l'exercici número 5 i la teoria que hi ha en esta unitat, analitza

l'estrofa de la «Balada de la garsa i l'esmerla», del nostre personatge Joan Roís de Corella.

Es tracta de la dècima que servix de marc per al poema de mètrica popularitzant i tradicional. Hi ha dos ocells en un arbre requerint d'amor les respectives enamorades, i la cançó que seguix (que en realitat no és una *balada*, sinó una *dansa*), amb veus polifòniques, és la requesta amorosa.

7/ Llig en equip, amb uns altres companys, la «Balada de la garsa i l'esmerla» que apareix en les pàgines 50 i 51, i expliqueu el significat que té per a vosaltres.

Possible resposta:

Esta composició tracta de la mort per l'amor, i la causa és la indiferència de la dama. El jo líric es lamenta de l'estranya crueltat de la dama complaguda per deixar que es mora d'amor sense miraments.

8/ Escolta la cançó de la «Balada de la garsa i l'esmerla» musicada per Raimon. Indica les diferències formals i de significat que trobes entre la primera part i la segona. Feu-ho en equips.

Possible resposta:

S'observa la diferència entre dos parts:

- Una primera part fa d'introducció. Corella descriu la garsa en els quatre primers versos, i en els quatre següents, la merla. Després, en els versos nové i desé, anuncia l'inici del cant.
- La segona part descriu bàsicament

SOLUCIONARI

PRIMER I SEGON D'ESO

el patiment que experimenta el poeta si la dama no el mira, no li correspon. En els quatre primers versos l'amant tímid no gosa manifestar l'amor a la dama. Tot i això, en els versos 16-20, Corella ens explica que, si la dama no el mira, la mort serà la prova contundent del seu amor, i per això ella se'n sentirà responsable. En els versos finals (21-25) es conclou que és millor que ella el mire, així estalviarà la mort del seu amant tímid.

9/ Associa les paraules de la columna de l'esquerra amb les de la dreta. Fixa't en l'exemple.

1	peus	5	dolça
2	ulls	2	alegres
3	celles	3	negres
4	pennatge	6	mort
5	veu	7	il·lustre
6	trista	4	blanc
7	poeta	1	verds

10/ Fes un poema que parle de l'amor, en què intervinguen dos ocells diferents (exemple: un teuladí i una perdiu). No importa que no tinga rima ni mètrica.

Resposta lliure.

11/ Descriu, com a mínim en deu línies, el paisatge d'un dibuix o d'una fotografia referits al contingut del poema «Balada de la garsa i l'esmerla».

Resposta lliure.

SOPA DE LLETRES

12/ Selecciona quatre paraules que estiguen inserides en el poema «Balada de la garsa i l'esmerla» en versió actualitzada.

M	A	V	I	P	X
O	P	E	U	O	U
R	A	R	L	E	J
T	A	D	L	T	B
C	E	L	L	A	P
A	D	I	R	A	T

ESCRIU

13/ Escribe un poema de dos estrofes, una amb versos decasíl·labs i l'altra amb versos d'art menor amb rima assonant en la primera estrofa i consonant en la segona estrofa, sobre tema amorós.

Resposta lliure.

LLIG I PARA ATENCIÓ

14/ Lectura col·lectiva del text «Lo juí de Paris» i joc de preguntes i respostes. Llig i segueix la lectura col·lectiva amb molta atenció, formula les preguntes de les coses que no entengues i contesta les preguntes dels companys i del professor o de la professora.

Resposta lliure.

15/ Subratlla les paraules que no entengues del text titulat «Lo juí de Paris» i busca'n el significat.

Resposta oberta.

16/ Fes un dibuix al·lusiú al contingut del text «Lo juí de Paris», de Joan Roís de Corella.

Resposta lliure.

17/ Descriu les deesses que s'il·lustren i narra amb les teues paraules què creus que passa en l'escena.

Resposta oberta.

18/ Associa les paraules de la columna de l'esquerra amb les de la columna de la dreta. Fixa't en l'exemple.

1	Alexandre	7	Príam
2	or	5	sentència
3	deessa	2	pom
4	verds	3	discòrdia
5	breu	4	lletres
6	ocupació	6	mundana
7	gran rei	1	Paris

LLEGIM

19/ El text que estem treballant, «Lo juí de Paris», és un relat breu escrit per l'autor valencià Joan Roís de Corella. Tracta sobre l'origen de l'inici de la Guerra de Troia. Llig-lo detingudament, investiga tant com pugues sobre esta guerra i escriu en el teu quadern una explicació del que hages trobat.

Resposta oberta.

20/ Dibuixeu sobre cartolina, en equip, un mapa de les costes de la

Mediterrània. Localitzeu Troia i exposeu breument la informació que heu trobat sobre esta ciutat.

Resposta lliure.

21/ En gran grup, fem una representació teatral sobre el contingut de «Lo juí de Paris», de Joan Roís de Corella.

Actuació lliure.

22/ Documenta't i escriu un conte d'unes quinze línies, en què intervinguen personatges mitològics de l'antiga Grècia.

Resposta lliure.

23/ En gran grup, llegiu els dos textos treballats de la «Balada de la garsa i l'esmerla» i «Lo juí de Paris». Comenteu-ne les diferències i les semblances.

	«Balada de la garsa i l'esmerla»	«Lo juí de Paris»
Semblances		
	Mateix escriptor	Mateix escriptor
	Mateixa època	Mateixa època
	Temàtica amorosa	Temàtica amorosa
Diferències		
	Vers	Prosa
	Personatges animals	Personatges mitològics
	Ús de moltes metàfores	Poca càrrega metafòrica

SOLUCIONARI

PRIMER I SEGON D'ESO

24/ Sobre un plànol de la ciutat de València del segle xv, marca l'itinerari següent: plaça de Rodrigo Botet, església de Sant Joan de l'Hospitat, porta romànica de la catedral de València, carrer de Cavallers, Torres de Quart, convent de la Trinitat.

25/ Realitza l'itinerari per la ciutat de València que s'ha treballat en l'activitat 24, conjuntament amb els companys del teu grup de classe i el professor o la professora.

Visita cultural.

CONSULTA

26/ Consulta i completa la graella següent sobre qüestions referides a l'època en què va viure Joan Roís de Corella.

CRONOLOGIA

ANY	FETS I ESDEVENIMENTS POLÍTIQS I SOCIALS	FETS I ESDEVENIMENTS LITERARIS I CULTURALS	BIOGRAFIA DE JOAN ROÍS DE CORELLA
1412	Se subscriu el Compromís de Casp, d'acord amb el papa Benet XIII.		
1435			Testament atorgat a Gandia en què Ausiàs Roís de Corella féu hereu universal el seu fill Joan Roís de Corella.

SOLUCIONARI

PRIMER I SEGON D'ESO

1453	Caiguda de Constantinoble en poder dels turcs.		
1465	Mort de Joanot Martorell.		
1468-1471			Joan Roís de Corella rebé el títol de mestre en Teologia.
1474		Certamen marià celebrat a València. Edició de les <i>Obres e trobes en llaors de la Verge Maria</i>, un dels primers llibres impresos a la península Ibèrica.	Joan Roís de Corella participà en el certamen marià de València.
1478		Edició de la <i>Bíblia valenciana</i> , de fra Bonifaci Ferrer.	
1485-1489			«Visió», «Tractat sobre la concepció», «Lo juí de Paris». Traducció de la <i>Vita Cristi</i> , de Ludolf de Saxònia, i del <i>Psalteri</i> .

SOLUCIONARI

PRIMER I SEGON D'ESO

27/ Marca amb una creu, segons que siga verdader o fals, les afirmacions de l'apartat «En acabar».

		Abans de començar		En acabar	
Núm.	Afirmació	V	F	V	F
1	Joan Roís de Corella fou un trobador.				X
2	Joan Roís de Corella visqué en el segle XVIII.				X
3	L'obra «Balada de la garsa i l'esmerla» fou escrita per Jaume Roig.				X
4	«Lo juí de Paris» és un conte, en prosa, escrit per Joan Roís de Corella.			X	
5	«Balada de la garsa i l'esmerla» és una obra escrita en vers.			X	
6	Una altra obra poètica de Joan Roís de Corella és «Lo juí de Paris».				X
7	Ausiàs Roís de Corella era el pare de Joan Roís de Corella.			X	
8	Joan Roís de Corella nasqué l'any 1635.				X
9	Joan Roís de Corella fou poeta, teòleg i noble.			X	
10	L'hereua de Joan Roís de Corella fou, segons testament, la seua germana Carmesina.				X

28/ Compara les diferències en les respostes de l'activitat 27 i, una vegada comptabilitzat el resultat, valora com ha sigut el teu aprenentatge.

Resposta oberta.

TERCER I QUART D'ESO

PROGRAMACIÓ DE LA UNITAT

/ Objectius

/ Conéixer i valorar l'obra de Joan Roís de Corella des del punt de vista literari i des del punt de vista històric, relacionant-la amb la seua època i, en especial, amb la ciutat de València.

/ Reconéixer alguns trets de gèneres literaris vinculats a la didàctica, com ara la fauna i l'exemple.

/ Reconéixer i utilitzar tècniques dels textos narratius, descriptius i poètics.

/ Reconéixer i utilitzar tècniques de textos argumentatius.

/ Reconéixer alguns trets de gèneres literaris com són la poesia i la narració.

/ Reconéixer alguns trets i elements en l'evolució urbana d'una ciutat medieval (València i Gandia al llarg del segle xv).

/ Continguts

I. HISTÒRIA

- / Biografia de Joan Roís de Corella
- / L'època de Joan Roís de Corella
- / El segle xv, el segle d'or valencià
- / La monarquia i la cort en la Corona d'Aragó. La ciutat de València
- / El comerç i les ciutats en el segle xv

II. LITERATURA

- / La poesia
- / La narració
- / Els certàmens literaris
- / La mitologia

III. TÈCNIQUES DE TREBALL

- / Lectura comprensiva
- / Lectura individual i col·lectiva
- / Debat oral
- / Consulta de diferents fonts d'informació
- / Anàlisis i resums de textos

IV. LA LLENGUA

- / El text narratiu
- / El text descriptiu
- / La precisió lèxica

V. LLENGUA I SOCIETAT

- / La llengua medieval
- / La societat valenciana del segle xv

TERCER I QUART D'ESO

/ Criteris d'avaluació

/ Conèixer les principals dades de la biografia de Joan Roís de Corella.

/ Conèixer algunes característiques i dades de l'època històrica en què va viure Joan Roís de Corella, relacionades amb la seua vida i la seua obra.

/ Llegir en veu alta textos amb entonació i pronúncia correctes.

/ Analitzar els textos llegits i fer-ne resums i exposicions orals i escrites.

/ Consultar diccionaris, mapes i plànols.

/ Consultar espais d'Internet.

/ Localitzar en mapes i plànols topònims que apareguen en els textos.

/ Establir relacions de significat entre elements lèxics.

/ Relacionar informacions de diversa procedència i extraure'n conseqüències.

/ Participar oralment en l'anàlisi col·lectiva dels textos.

/ Fer exposicions i descripcions orals i escrites amb el suport d'il·lustracions.

/ Fer lectures i consultes relacionades amb la temàtica tractada en cada situació d'aprenentatge.

/ Participar en debats fent preguntes i donant opinions.

/ Treball individual, en grup reduït i en grup mitjà (grup de classe).

/ Memoritzar i recitar textos poètics.

SOLUCIONARI

TERCER I QUART D'ESO

Abans de llegir el poema:

1/ El primer text du com a títol «Desengany». A què fa referència?

El text fa referència al desengany amorós que ha patit el protagonista del text.

2/ El segon text s'anomena «Tragèdia de Caldesa». A què es referix?

El text es referix a la tragèdia que patix el protagonista perquè Caldesa li és infidel.

Després de llegir el text 1:

3/ Contesta les preguntes següents:

a) A qui s'adreça el jo líric en el primer vers?

El jo líric s'adreça a la persona que ama.

b) A què recorda la imatge de la cendra sobre el cap?

La imatge de la cendra sobre el cap recorda el Dimecres de Cendra.

c) Què creus que volen dir els versos 3 i 4?

Els versos 3 i 4 fan referència a la imatge de la porta oberta o tancada com a al·legoria de la correspondència amorosa. Però si insten l'amada a la correspondència, la porta no sols s'obrirà per a ells.

d) Per què penses que l'obra acaba dient que el jo líric està trist?

El jo líric diu que està trist perquè ha vist amb els seus propis ulls com la seua estimada li era infidel amb un altre home.

4/ Pigmalíó és un altre personatge mitològic que apareix en el poema. Llig la seua història i indica la diferència que hi ha amb el que diu el poema.

En la història de Pigmalíó es diu que ell va esculpir la imatge en un tros d'ivori blanc; en canvi, en esta història el material utilitzat per a fer l'escultura és el marbre.

5/ Mesura els versos següents. Digues quantes síl·labes té cada vers i marca si hi ha alguna sinalefa.

Los - qui - a - mau, / pre-neu - a - ques - ta - cen-dra

1 2 3 4 / 1 2 3 4 5 6 (4+6=10)

So - bre - lo - cap, / que - no - per - dau - l'ar - bi - tre:

1 2 3 4 / 1 2 3 4 5 6 (4+6=10)

A - mor - és - tal / que, - sius - o- bre - la - por - ta,

1 2 3 4 / 1 2 3 4 5 6 (4+6=10)

tard - s'es - de - vé / que - pels - al - tres - la - tan - que.

1 2 3 4 / 1 2 3 4 5 6 (4+6=10)

La - part - del - mur / que el - fort - e - ne - mic - tren - ca

1 2 3 4 / 1 2 3 4 5 6 (4+6=10)

mos - tra - ca - mí / per - on - se - pu - ga - ven - çre.

1 2 3 4 / 1 2 3 4 5 6 (4+6=10)

6/ Fes un poema que tinga un mínim de sis versos on s'expressi el desengany amorós.

Resposta oberta.

7/ En grups, representeu el poema on cadascú faci d'un personatge diferent.

Actuació lliure.

8/ Fixa't en el text medieval corellà de la columna de dalt i adapta'l al valencià actual en la columna de baix.

E som tan folls los ferits d'esta fleixa
que tots penssam tenir un esmeragde
ab tal virtut, que·ns fa trobar la senda
vedant après algun altre no y passe.

I som tan bojós els ferits d'esta fletxa
que totsensem tindre una esmaragda
amb tal virtut, que ens fa trobar el camí
prohibint després que cap altre hi passe.

9/ Saps què és un hemistiqui? Fes memòria i copia els primers hemistiquis dels versos 11 a 20 del poema que estem treballant.

Un hemistiqui és cadascuna de les parts d'un vers dividit per una cesura.

Amà Narcís

Pigmaleon

que ell ab ses mans

aquests dos sols

de llurs amants

Però jo viu

amb gran repòs

fer-li present

que no hi romàs

no s'acabàs.

10/ Emparella els mots de la columna de l'esquerra amb els seus sinònims de la columna de la dreta.

1	amau		3	rival
2	mur		4	camí
3	enemic		7	últim
4	senda		8	finalitzares
5	marbre		1	voleu
6	repòs		10	danyats
7	darrer		9	trencar
8	acabàs		6	descans
9	rompre		5	pedra
10	ferits		2	paret

11/ Per equips, reciteu el poema «Desengany», de Joan Roís de Corella, de manera que cadascú llija quatre versos en veu alta.

Activitat lliure.

12/ Mentre s'escolta música lenta en veu baixa, feu en classe una recitació col·lectiva del poema «Desengany», de manera que cadascú llija un vers cada vegada.

Activitat lliure.

13/ Fes un resum, com a mínim de 10 línies, on expliques el significat del poema «Desengany», de Joan Roís de Corella, que estem treballant.

Possible resposta:

El poema tracta de l'amor que sent el jo líric per una dona, i del dolor que li causa veure que esta dona està en braços d'un altre home i que ella ho consent. Anomena els personatges de Narcís i Pigmalió. Narcís s'enamora de si mateix quan es

SOLUCIONARI

TERCER I QUART D'ESO

veu reflectit en l'aigua, i Pigmalíó sent una estima especial per la imatge que ha esculpit en marbre. Fa comparacions amoroses i mostra el seu sentiment de desengany per no sentir-se estimat per la dama que ama. És la manifestació d'un sentiment amorós expressat de manera poètica, molt clara. El tema amorós, en este cas, està lluny del triomfalisme habitual que molts poetes utilitzen sovint, tant en la seua època com en èpoques anteriors (poesia trobadoresca) i posteriors.

14/ Copia algun poema escrit en valencià, que tracte de l'amor i, si és possible, d'un desengany amorós.

Resposta lliure.

LLEGIM

15/ A què creus que es deu el dolor que sent el narrador ja en les primeres línies del text?

El dolor del narrador és degut a un desengany amorós.

16/ Alguns fragments d'este text es troben inserits dins de la novel·la *Tirant lo Blanc*. Busca informació sobre esta novel·la i digues breument de què tracta.

És la història del personatge Tirant lo Blanc, que és armat cavaller pel rei d'Anglaterra. Després d'algunes aventures inicials, desembarca a l'imperi grec i és allà on tenen lloc la majoria de les seues aventures cavalleresques i amoroses. És un estrateg en la guerra, un model de cavaller ben diferent, seguint el model d'Ulisses, que

Corella dibuixava en el debat d'este amb Àiax Telamoni, a propòsit de les armes d'Aquil·les. El destí vol que no siga Tirant qui, com a noble cavaller, herete l'imperi grec, sinó Hipòlit, a través d'unes altres vies poc ortodoxes, com la seua relació amb l'emperadriu.

17/ En el segon paràgraf del text s'esmenta el rei Joan. Es tracta de Joan II, que succeí el rei Alfons el Magnànim. Busca informació sobre este rei i fes-ne un resum.

Possible resposta:

Joan II el Gran, també anomenat el Sense Fe (Medina del Campo 1398-Barcelona 1479), rei d'Aragó, de València, de Mallorca, de Sicília (1458-1479) i de Navarra (1425-1479); duc de Montblanc (1412-1458) i de Gandia (1433-1439 i 1461-1479), i comte de Barcelona (1458-1479) i de Ribagorça (1425-1458).

Joan II era el fill segon de Ferran I d'Aragó, dit *el d'Antequera*, el primer sobirà del Casal de Trastàmara, de la corona d'Aragó. En pujar al tron el seu pare, li concedí el títol de duc de Montblanc. Fou germà d'Alfons el Magnànim, que morí sobtadament el 1458, i Joan el va succeir.

Els seus fills més coneguts foren el príncep Carles de Viana, a qui es va oposar per raons dinàstiques, i el príncep Ferran, futur Rei Catòlic i comte de Barcelona.

18/ Busca informació sobre la València del segle xv i fes-ne un resum.

Possible resposta:

Gran importància de la nostra literatura, amb autors com ara Ausiàs March, Joanot

Martorell, Joan Roís de Corella, Isabel de Villena, Jaume Roig, etc.

La ciutat de València es configura com una de les principals ciutats europees per la seua embranzida en tots els vessants: literatura, arquitectura, pintura, escultura, aspecte comercial, etc. S'hi construïxen les torres de Quart, les de Serrans, la part gòtica de la catedral, la Llotja. És el moment del naixement d'una de les primeres impremtes de la península Ibèrica, amb la impressió del llibre *Obres o trobes en llahors de la Verge Maria* (1474), i del naixement de la primera Taula de Canvis.

El port de la ciutat de València és un dels més importants d'Europa.

València creix vertiginosament en nombre d'habitants i se situa per davant de la ciutat de Barcelona.

19/ Què li passa al protagonista en el 3r paràgraf del fragment del text de la «Tragèdia de Caldesa» que estem treballant?

Després d'haver requerit els amors de la dama durant molt de temps, ella decidix correspondre-li. No obstant això, com explica Corella en el poema «Desengany», quan una dona obri la porta a la concupiscència, es perd l'honestedat i li té igual perdre-la per un home que per dos.

20/ Com acaba la història que se'ns conta?

Caldesa no sols correspon al protagonista de la «Tragèdia», sinó a un altre, mentre ell està esperant-la en una cambra. Veu amb els seus ulls el *crim* comés per ella quan s'acomiada d'este home en el pati interior

de la casa i es penedix d'haver estimat Caldesa.

21/ Qui és Apol·lo segons la mitologia? Fes-ne una breu descripció.

Possible resposta:

Déu que figura entre els dotze grans de l'Olimp. Fill de Zeus i Leto, i germà bessó d'Àrtemis. Va nàixer en l'illa d'Ortígia, única població que es va enfrontar als zels d'Hera i va acollir Leto. En agraïment, el déu va convertir l'illa en el centre del món grec i la va batejar amb el nom de Delos («brillant»). De Zeus va rebre una mitra d'or, una lira i un carro tirat per cignes.

22/ Escriu el significat de les paraules que tot seguit t'indiquem després de fer les consultes oportunes.

Tristor: Tristesa

Refusar: Negar-se a admetre, no acceptar.

Crim: Violació greu de l'ètica.

Esdevenir: Produir-se, ocórrer, succeir.

Coneixença: Coneixement.

Cambra: Habitació.

Migjorn: Migdia.

23/ Adapta al valencià actual el fragment de text de la «Tragèdia de Caldesa» que hi ha escrit en la columna de l'esquerra.

S'oferix una adaptació. Cal donar-ne per vàlida una de semblant a la que es presenta a continuació.

SOLUCIONARI

TERCER I QUART D'ESO

Original	Valencià actual
Ab esperança de tant discretes noves, romanguí yo sol en la cambra, la porta de la qual ella no s'oblidà, ab fel tancadura, sagellar. No sé si fretura de finestra feya la casa tenebrosa, que a mi paregué, dos hores après migjorn, la nit ab ses escures ales ocupava la terra, ho si Apol·lo amagava la sua luminosa cara, estimant cosa no raonable aquesta casa fos per ell il·luminada a la hora que tant desonest crim se cometia.	Amb esperança de tan discretes noves, romanguí jo sol en la cambra, la porta de la qual ella no s'oblidà, amb fidel tancadura, segellar. No sé si l'absència de finestra feia la casa tenebrosa, que a mi paregué, dos hores després del migdia, la nit amb les seues obscures ales ocupava la terra, o si Apol·lo amagava la seua lluminosa cara, estimant cosa no raonable aquesta casa fos per ell il·luminada a l'hora que tan deshonest crim es cometia.

24/ Verdader o fals. Indica amb una creu si són verdaderes o falses les afirmacions que es fan en el text.

		V	F
A	Refusa la mort.	X	
B	Sempre es mostra content.		X
C	Diu que la filla d'Agènor és gentil.	X	
D	Parla del Regne de València.	X	
E	Diu de la província d'Espanya que és «feroce i bel·licosa».	X	
F	Parla de la mare d'una senyora.		X
G	Apol·lo ensenyava la lluminosa cara de la senyora.		X
H	Es referix a un crim que es va cometre.	X	

25/ Escriu tots els noms de persona que apareixen en el text (per exemple, Agènor), així com els noms propis de llocs.

NOMS DE PERSONA

(Antropònims)

Agènor

Joan

NOMS DE LLOCS

(Topònims)

Espanya

València

26/ Contesta les preguntes següents:

a) A quina ciutat es referix quan parla de «dins los murs de la sua major ciutat»?

Es referix a la ciutat de València.

b) A què es referix en parlar de «lo món, en terror convertit, alegria no celebre»?

Es referix al dol.

c) A qui es referix quan diu «una ínclita donzella, en bellea sens par»?

Es referix a Caldesa.

d) Què vol dir Roís de Corella en esta frase: «Bollint la mar, los peixos a la riba lance»?

Vol dir que la mar està tan moguda que pareix que bulla, i els peixos boten tant entre les ones que arriben a la riba. És la hipèrbole corellana.

27/ Consulta qualsevol font (oral o escrita) per a esbrinar el significat de la «Tragèdia de Caldesa», que estem treballant.

Possible resposta:

La història narra el cas d'un amant que, després de lloar l'estimada durant molt de temps i amb molt de patiment, és correspost per ella. Tanmateix, un dia l'amant veu amb els seus propis ulls com l'amada li és infidel amb un altre home, i això el sumix en un estat d'immensa tristesa.

28/ De les tres possibilitats que hi ha, marca la que siga correcta.

a) Caldesa

☐ És una prostituta.

☐ És una dona que va morir verge.

☒ És una dona casta fins que la insistència de l'home li fa perdre la castedat.

b) La contextualització que fa de les terres valencianes

☐ És de l'època dels Reis Catòlics.

☐ Correspon a l'època de domini àrab.

☒ És de poc després de la mort d'Alfons el Magnànim.

c) La imatge del castell rodejat pel mur és

☒ Típica trobadoresca.

☐ Típica de l'Edat Moderna.

☐ Típica del Renaixement italià.

SOLUCIONARI

TERCER I QUART D'ESO

29/ Completa la cronologia fent les consultes oportunes.

ANY	FETS I ESDEVENIMENTS POLÍTICS I SOCIALS	FETS I ESDEVENIMENTS LITERARIS I CULTURALS	BIOGRAFIA DE JOAN ROÍS DE CORELLA
1410	Naix entorn del 1410, Joanot Martorell en la ciutat de València. Mor sense successor el rei Martí l'Humà.		
1432	Alfons el Magnànim partix definitivament cap a Itàlia.		
1446-1449		Edificació del convent de la Trinitat.	
1441-1460		Torres de Quart a València.	
1456-1458			Proses mitològiques.
1458	Mort d'Alfons el Magnànim.		En este any o poc després Joan Roís de Corella escriu la «Tragèdia de Caldesa».
1464		Elaboració de la major part dels capítols del <i>Tirant lo Blanc</i> per part de Joanot Martorell.	
1478			Joan Roís de Corella atorga testament.
1490		Primera edició a València del <i>Tirant lo Blanc</i> , de Joanot Martorell. <i>La Vita Christi</i> , de sor Isabel de Villena.	
1497			Mor el 6 d'octubre Joan Roís de Corella.

30/ Sobre un plànol de la ciutat de València del segle xv, marca l'itinerari següent: plaça Rodrigo Botet, carrer de les Avellanes, església de Sant Joan de l'Hospital, carrer de Cavallers, Llotja, Torres de Quart, plaça de l'Ajuntament, convent de la Trinitat, porta romànica de la catedral. Comenta la importància dels llocs indicats en relació amb la vida i l'obra de Joan Roís de Corella i amb l'època en què va viure.

31/ Amb els companys de la teua classe, posa en pràctica l'itinerari per la ciutat de València que s'ha treballat en l'activitat anterior.

Visita cultural.

32/ Sobre un plànol de la ciutat de Gandia, marca un itinerari assenyalant el nom d'alguns llocs importants del segle xv.

33/ Consulta i completa els buits en el text següent:

Joan Roís de Corella fou fill d'Ausiàs Roís de Corella i d'Aldonça Cabrera. Va ser el segon de cinc fills.

Els Roís de Corella van contribuir, entre 1446 i 1449, a l'edificació del convent de la Trinitat. Entre el 15 de gener del 1456 i el 26 de setembre del 1461, Joan Roís de Corella va ser armat cavaller.

Va fer testament l'any 1478 a favor de la seua germana Dalfina, que esdevingué hereua universal dels seus béns.

Joan Roís de Corella va morir a València el 6 d'octubre del 1497.

SOLUCIONARI

TERCER I QUART D'ESO

34/ Marca amb una creu, segons que siguen verdaderes o falses, les afirmacions de l'apartat «En acabar».

Núm.	Afirmació	Abans de començar		En acabar	
		V	F	V	F
1	Joan Roís de Corella fou un trobador.				X
2	Joan Roís de Corella visqué en el segle XVIII.				X
3	L'autor del «Desengany» fou sor Isabel de Villena.				X
4	La «Tragèdia de Caldesa» és un poema de quatre estrofes de sis versos cadascuna, escrit per Joan Roís de Corella.				X
5	El «Desengany» és una obra escrita en vers.			X	
6	Una altra obra exclusivament escrita en vers, de Joan Roís de Corella, és la «Tragèdia de Caldesa».				X
7	Ausiàs Roís de Corella era el pare de Joan Roís de Corella.			X	
8	Joan Roís de Corella nasqué en 1635.				X
9	Joan Roís de Corella fou poeta, teòleg i noble.			X	
10	L'hereua de Joan Roís de Corella fou, segons testament, la seua germana Carmesina.				X
11	Joan Roís de Corella i la seua família tingueren relació amb les poblacions de Gandia i València.			X	
12	Joan Roís de Corella vivia habitualment en la ciutat de València.			X	

35/ Compara les diferències en les respostes de l'activitat 34 i, una vegada comptabilitzat el resultat, valora com ha sigut el teu aprenentatge.

Resposta oberta.

PROGRAMACIÓ DE LA UNITAT

/ Objectius

/ Conèixer i valorar les posicions polítiques i les actuacions dels reis de la Corona d'Aragó en l'època de Joan Roís de Corella.

/ Conèixer i valorar l'obra de Joan Roís de Corella en el context cultural i històric de València i l'antic Regne de València.

/ Conèixer i valorar l'obra de Joan Roís de Corella pel que fa a l'aportació de la nostra literatura com a mostra documental de la llengua dels valencians en el segle xv.

/ Conèixer i valorar la vida i l'obra de Joan Roís de Corella en relació amb els escriptors coetanis i la seua influència en la producció literària posterior.

/ Reconèixer i utilitzar alguns recursos propis de la literatura medieval (la poesia i narració, especialment).

/ Conèixer i valorar la importància històrica de la burgesia comercial en l'Europa del segle xv.

/ Continguts

I. HISTÒRIA

- / El creixement de les ciutats en l'Edat Mitjana
- / La burgesia, classe social consolidada
- / La Corona d'Aragó. Expansió per terres italianes
- / La política europea del segle xv
- / Vida i obra de Joan Roís de Corella en el context geogràfic, històric, cultural i social del segle xv

II. HISTÒRIA DE LA LLENGUA I DE LA LITERATURA

- / Biografia de Joan Roís de Corella
- / L'obra de Joan Roís de Corella
- / El públic lector de Joan Roís de Corella
- / Els nous usos de la llengua escrita: l'accés de les classes urbanes a la lectura

III. TÈCNiques DE TREBALL

- / Lectura comprensiva
- / Debat oral
- / Consulta de diccionaris, enciclopèdies, mapes i plànols
- / Consulta d'espais d'Internet
- / Anàlisis i resums de textos
- / Creació de textos poètics, descriptius i narratius

IV. LA LLENGUA

- / El text narratiu
- / El text expositiu
- / El text argumentatiu
- / El text descriptiu
- / La precisió lèxica

BATXILLERAT

/ Criteris d'avaluació

/ Conèixer les principals dades de la política europea durant el segle xv. Especial referència al Regne de Sicília

/ Reconèixer alguns dels trets principals del poble valencià com a conseqüència de la situació política dels reis de la Corona d'Aragó en el segle xv.

/ Entendre les idees essencials, les intencions i les conseqüències dels textos llegits, diferenciant allò que és principal del que és secundari.

/ Llegir en veu alta textos amb entonació i pronunciació correctes.

/ Analitzar els textos llegits i fer-ne resums i exposicions de manera oral i escrita

/ Consultar diccionaris, espais d'Internet, mapes i plànols.

/ Localitzar en mapes i plànols els topònims que apareixen en els textos

/ Establir relacions de significat entre elements lèxics.

/ Relacionar informacions de diversa procedència i extraure'n conseqüències

/ Participar oralment en l'anàlisi col·lectiva dels textos

/ Fer exposicions i descripcions orals i escrites amb el suport d'il·lustracions i mapes.

/ Fer lectures i consultes relacionades amb la temàtica tractada.

/ Conèixer la relació de Joan Roís de Corella i la ciutat de València.

/ Conèixer l'evolució de les ciutats de València i Gandia al llarg del segle xv, des del punt de vista urbà i demogràfic.

/ Conèixer alguns aspectes de l'evolució política de València com a capital d'un estat dins de la Corona d'Aragó.

LLIG I CONTESTA

Després de llegir la biografia de Joan Roís de Corella, respon les preguntes següents:

1/ Contesta estes preguntes marcant la resposta correcta entre les tres opcions que es donen.

a) On se suposa que nasqué Joan Roís de Corella?

☒ A Gandia

☐ A València

☐ A Cocentaina

b) Quin lloc ocupava Joan Roís de Corella respecte dels germans?

☐ Era el primer

☒ Era el segon

☐ Era el quart

c) El «Debat» és una obra de Joan Roís de Corella, poeta de la cort de:

☐ Jaume I

☒ Carles de Viana

☐ Pere el Cerimoniós

d) L'obra que Joan Roís de Corella va escriure era:

☐ Profana

☐ Religiosa

☒ Profana i religiosa

e) Quin és el nom de la dona amb qui Joan Roís de Corella tingué una relació sentimental?

☐ Estefania

☒ Isabel

☐ Hero

2/ Ara traça un itinerari per la ciutat de València marcant sobre un plànol els llocs més importants de la València de l'època de Joan Roís de Corella, partint de la plaça de Rodrigo Botet, on l'autor va viure en companyia de la seua família.

Després de llegir el text:

3/ Fes un resum breu del text que acabes de llegir.

Possible resposta: Leandre entra a la mar confiat com totes les nits, per a nadar fins a la riba on l'espera Hero, però la mar, aparentment tranquil·la, es fa tempestuosa. És una al·legoria dels efectes de l'amor. Leandre acaba morint i Hero plany la seua mort sobre el seu cos, a manera de *mater dolorosa*.

4/ Busca en Internet, enciclopèdies, etc., la història de Leandre i Hero, i compara el resum fet en l'activitat anterior amb la informació que trobes. Assenyalan les diferències.

Resposta oberta.

Una ampliació d'informació seria la següent:

És difícil trobar la font del «Leandre i Hero» corellà, ja què es tracta d'una llegenda popular que no formava part dels principals textos mitogràfics i, per consegüent, no ha gaudit de moltes recreacions literàries d'una certa extensió.

En textos previs a Corella, la trobem per primera vegada en sis versos de les

Geòrgiques, de Virgili (III, 258-263), i en les *Heroides*, d'Ovidi (xviii-xix).

La història d'estos dos enamorats es llig a través de l'al·legoria amorosa del mar en tempesta, àmpliament difosa per Ausiàs March. El mateix Joan Roís comenta la història, la glossa a través d'algunes sentències i d'alguns poemes que apareixen en els punts àlgids del relat. Esta barreja de vers i prosa, coneguda com a *posimetrum* en la seua màxima expressió, es documenta en altres obres corellanes. Els amants s'oposaven, com Píram i Tisbe, a les lleis humanes, que obligaven a respectar la decisió paterna sobre el matrimoni dels seus fills. Hero es va rebel·lar contra el seu pare i va permetre que l'amant fera del seu cos un vaixell i s'endinsara en la mar, de manera que, guiat pel foc que Hero encenia, poguera creuar l'estret dels Dardanel·ls. Però Ausiàs ja havia ensenyat als receptors de Corella que Fortuna fa que l'amant es confie, i un dia gira la roda i convertix la mar calmada en tempestuosa fins a provocar el naufragi i la mort dels amants. Hero no es tira de la torre quan descobreix el cos mort de Leandre, com ens ha ensenyat la tradició, perquè les fonts clàssiques no contenen el final de la història; no obstant això, Leandre es va refiar de Fiammetta, que en l'«Elegia di madonna Fiammetta» narra que Hero baixa de la torre, abraça Leandre i fa un plany abraçant el seu cadàver, com una pietà.

5/ Contesta les preguntes següents:

a) Quina relació tenen Leandre i Hero?

Leandre i Hero tenen una relació amorosa.

b) Com mor Leandre?

Leandre mor ofegat en la mar.

c) Per què Hero decidix llevar-se la vida?

Hero decidix llevar-se la vida perquè Leandre ha mort.

d) Com li diuen al pare d'Hero?

Al pare d'Hero li diuen Austerus.

6/ La història descrita en el text ens arriba a través de dos veus. Quines són, i quina diferència hi ha entre estes dos veus?

Primera veu: El narrador és el que descriu l'espai i presenta la situació que patix Leandre.

Segona veu: Parlament d'Hero, que comenta de manera directa els seus sentiments respecte de la mort del seu estimat. Acaba el parlament amb un epitafi. Les paraules d'Hero apareixen marcades entre cometes («...»).

7/ En el text apareix un epitafi en vers. Què és un epitafi? Quina idea vol transmetre l'epitafi?

Epitafi: Inscripció sepulcral.

L'epitafi que apareix en el text vol dir que en vida s'han estimat tant que la mort no aconseguirà separar-los.

SOLUCIONARI

BATXILLERAT

8/ Mesura els versos de l'epitafi que apareix en el text.

A - mor - cru - el, / qui els - ha - u - nits - en - vi - da,

1 2 3 4 / 1 2 3 4 5 6 (4+6=10)

i ab - gran - do - lor / lo - viu - re els - ha - fet - per - dre,

1 2 3 4 / 1 2 3 4 5 6 (4+6=10)

a - prés - la - mort / los - tan - ca en - lo - se - pul - cre.

1 2 3 4 / 1 2 3 4 5 6 (4+6=10)

9/ Inventa un epitafi sobre una parella imaginària en què ha mort l'estimada, i no l'estimat, com en este cas.

Resposta lliure.

10/ Indica quin temps verbal i quin tipus d'oració fa servir Hero en el seu parlament.

Majoritàriament els temps verbals estan en passat, ja que Hero recorda tot el que ha viscut, encara que també utilitza temps de present i de futur.

Hi predominen les oracions enunciatives exclamatives, si bé també n'hi ha alguna d'enunciativa interrogativa

11/ Fixa't en l'adaptació del fragment següent al valencià actual.

Estava la mar segura, que paria sol contra la vida de Leànder havia pres tanta fúria. Lo cel clar, la nit quieta, los ayres e los vents, Diana e las planetas he les esteles, ab una seguretat atenta, a l'adolorit plant de Hero planyent atenien. Los peixos e los ocells, per l'aygua nadant e volant, a la rriba venien a les obsèquies de Leànder e, ab lurs veus ensemps ab Hero dolent, la mort de lur oste planyien. Mas sobre totes plorant sanch que de aygua les làgremes ja tenia despeses lamentava, estesa sobre lo cos, aquella que sola perdía aquell qui per ella en les aygües havia perdut la vida. E, ab paraules que les pedrenyeres, los diamants, l'acer bastarien a rompre, en semblant estil planyent deplorava.

Estava la mar tan tranquil·la, que pareixia que sols contra la vida de Leandre havia mostrat tanta fúria. El cel clar, la nit en repòs, l'aire i els vents, Diana i els planetes, i les estreles, amb una seguretat atenta, a l'adolorit plany d'Hero planyent atenien. Els peixos i els ocells, per l'aigua nadant i volant, a la riba venien a les exèquies de Leandre i, amb les seues veus a l'uníson amb Hero patint, la mort del seu hoste planyien. Mes sobre totes plorant sang que d'aigua les llàgrimes ja tenia exhaurides lamentava, estesa sobre el cos, aquella que sola perdía aquell qui per ella en les aigües havia perdut la vida. I, amb paraules que serien suficients per a rompre les pedrenyeres, els diamants o l'acer, en semblant estil planyent es lamentava.

12/ Documenta't sobre l'Hel·lespont i localitza'l en un mapa.

Hel·lespont és el nom antic de l'estret dels Dardanel·ls.

13/ Per què es diu Hel·lespont?

Quan Hel·le i el seu germà volaven sobre el corder del velló d'or, ella va caure a l'aigua en la travessia de l'estret i s'hi va ofegar. En memòria del mite, es va dir Hel·lespont o mar d'Hel·le.

14/ Documenta't sobre els mites relacionats amb el velló d'or i assenyala'ls.

Fonamentalment, amb la llegenda de Jàson i els argonautes, que van buscar la pell del corder del velló d'or.

15/ En l'obra de Corella es veuen mostres de la valenciana prosa. Quins altres autors empen este tipus de prosa?

Les obres de Joan Roís de Corella són l'exemple més reeixit de l'estil artitzat que solen usar els escriptors procedents de la noblesa, conegut amb l'etiqueta de *valenciana prosa*.

A banda de Joan Roís de Corella, també empen la *valenciana prosa* Miquel Peres, que era gendre de J. R. de Corella, i Bernardí Vallmanya, secretari de Serafi de Centelles, comte d'Oliva.

16/ Quins trets estilístics caracteritzen este estil?

Estos trets estilístics són els següents:

1) la presència abundant d'*epítets* en quasi tots els substantius és una tècnica fonamental de l'ornamentació estilística de la prosa corellana, fins a extrems com la parataxi de dos o més adjectius o la subordinació adjectival; és a dir, la unió de dos adjectius de manera asindètica, amb l'esquema de les *feres implacables bèsties*, en la qual *implacables* qualifica *bèsties*, mentre que *feres* es referix al sintagma *implacables feres*; 2) les *expressions de caràcter paratàctic*, emprades en traduccions medievals catalanes que es conformen amb la coordinació de dos o més adjectius, dos o més substantius o dos o més formes verbals, que solen ser sinònims en tots els casos; 3) l'*ús reiterat de les formes no personals del verb* en dos contextos determinats: com a perífrasi verbal que equival a un únic verb en forma personal i com a clàusules subordinades; 4) les *fórmules de gerundi i d'infinitiu*, del tipus «demanant te sopleque» o «esdevenir nos poden»; 5) la *lítote* (o negació del contrari del que es desitja afirmar: «un no molt gran vexell»; «no ab suaus passos»); 6) l'*exclamació*, amb la qual s'intensifica el patetisme; 7) la *metàfora* i l'*al·legoria* (conjunt de metàfores en una mateixa composició escrita); 8) la *hipèrbole*; 9) l'*ècfrasi* (representació verbal d'una representació visual); 10) l'*ambientació*, com ara les descripcions cronològiques de caire mitològic o el detallisme dels objectes; 11) les *subordinades comparatives*, introduïdes molt sovint per l'adverbi *ans*; 12) el predicatiu *negat* que introduïx una subordinada comparativa (*no com a enemiga*); 13) els *aspectes prosòdics*, el ritme que conté este model de prosa, deutor d'altres estilemes, com ara la iteració d'adjectius, substantius o verbs, que oferix

un ritme concret al text, així com també les perífrasis verbals; 14) el verb *in fondo*, que ofereix un ritme relativament fix en els acabaments d'oració, mentre que, dins de l'oració, la subordinació a partir de clàusules amb formes no personals del verb i la caiguda del nexa subordinant substantiu fa que este assolisca molta més fluïdesa que amb un altre tipus de subordinació.

El sintagma *valenciana prosa* vol dir *prosa valenciana* o *prosa escrita per valencians*. En realitat, és una forma culta de llengua valenciana, tal com fa Joan Roís de Corella indistintament en *Lo Cartoixà*. També en els altres territoris del nostre àmbit lingüístic s'empren expressions similars a la que usa Corella, com ara *vulgar de catalana llengua* (Francesc Alegre). Actualment s'usa com una etiqueta historiogràfica.

17/ Contesta les preguntes següents:

a) De quin color són i què simbolitzen l'alabastre i l'esmaragda?

L'alabastre és blanc, i l'esmaragda, verda. Simbolitzen, respectivament, la puresa i l'esperança.

b) De quina Elena es tracta i per què compara l'amada amb ella?

Es referix a Elena de Troia. La compara amb l'amada perquè és el model de bellesa clàssica en l'Edat Mitjana.

c) Quin és el dit quart i què simbolitza?

El dit quart és l'anular. Simbolitza el compromís matrimonial, perquè és el dit en què es porta l'anell de casat.

d) Busca el significat de l'*agnocast* o *agnus castus*.

És una planta que simbolitza la castedat.

e) Què és el mot? Quins altres coneixes de Corella.

El *mot* és l'epitafi. N'hi ha d'altres en el «Leànder i Hero» i en el poema «Plant d'amor».

18/ Compara el poema «La sepultura» amb este altre del mateix autor.

a) Quines diferències i semblances hi trobes?

La imatge de la tórtora, la presència de l'epitafi i el tema del compromís matrimonial i la fidelitat, com a semblances. L'extensió dels dos és diferent; un té tornada, i l'altre no; un epitafi és de l'amada, i l'altre de l'amant.

b) Explica el significat de la tórtora en «La sepultura».

La imatge de la tórtora pertany als bestiaris, segons els quals és el símbol de la fidelitat perquè, quan mor la seua parella, embruten l'aigua amb les potes i no es posen en branques verdes ni florides, com a símbol de dol.

c) De qui és el sepulcre i l'epitafi d'este poema?

És del mateix Corella, concretat com a amant literari, enfront de «La sepultura», que no ho fa, i l'epitafi de la qual és de l'amada.

RECORDA I FES

19/ Recorda els conceptes següents: vers, estrofa, poema, versos d'art major, versos d'art menor, cesura, hemistiqui, rima,

mètrica, rima assonant, rima consonant, cobla, dècima, retronxa, ritme, vers decasíl·lab, sinalefa, elisió, hiat (hiatus), metàfora, metonímia, símil i al·legoria.

Si no recordes algun concepte, fes les consultes oportunes.

Possible resposta:

Vers: Unitat constitutiva d'una estrofa o d'un poema, que s'escriu en una sola línia i que està subjecta a cadència i, generalment, a mesura i a rima.

Estrofa: És un conjunt de versos que segueixen un patró de mètrica determinat.

Poema: Composició literària en vers, amb una riquesa estilística i estètica, i una estructura pròpia i característica distinta a uns altres tipus de textos.

Versos d'art major: Versos que consten de més de huit síl·labes.

Versos d'art menor: Versos que consten de huit o menys síl·labes.

Cesura: És una pausa enmig d'un vers d'art major, que el dividix en dos hemistiquis. Es representa en l'escriptura amb doble espai en blanc, amb una barra diagonal o amb dos línies verticals, i cada hemistiqui queda subjecte a les regles generals de la mètrica com si fóra un vers independent.

Hemistiqui: Cadascuna de les parts d'un vers dividit per una cesura.

Rima: Coincidència parcial o total d'uns sons a partir de l'última vocal tònica, utilitzada per a produir un efecte de musicalitat. És un recurs conegut des de l'antiguitat, que en facilitava la memorització als trobadors i al públic.

Mètrica: Disciplina que s'ocupa de la mesura dels versos i de les seues classes segons el

nombre de síl·labes de què consten.

Rima assonant: És la rima que es produïx per la repetició de vocals a partir de l'última síl·laba tònica de dos o més versos.

Rima consonant: És la rima que es produïx per la repetició de totes les vocals i consonants a partir de l'última síl·laba tònica de dos o més versos.

Cobla: Antigament era sinònim d'estrofa. Designava l'octava clàssica, formada per dos quartets. Amb el temps, el nom *cobla* esdevingué la designació genèrica de les composicions en vers per a recitar o cantar. En l'actualitat, ja que es preferix el terme *estrofa*, es parla de *cobla* per a designar composicions de to popular.

Dècima: Estrofa de deu versos, originàriament d'art major, formada per dos quartets i un apariat. Un dels conreadors més antic de la dècima va ser Ausiàs March.

Retronxa o represa: Enllaç entre les estrofes d'una mateixa composició per tal de remarcar-ne la unitat. Es basa en la repetició d'un o més versos, mots o rimes del refrany al final de l'estrofa corresponent.

Ritme: Repetició successiva d'un element dins d'un vers. Ve determinat pels signes de puntuació, el nombre de síl·labes que té cada vers i la prosòdia, és a dir, la musicalitat i l'entonació.

Vers decasíl·lab: És un vers d'art major que té deu síl·labes. Ha sigut un vers de gran tradició en la literatura i, des de l'Edat Mitjana, ha tingut un conreu molt estès. En la poesia medieval la forma més corrent era el decasíl·lab, que es compon de quatre síl·labes, cesura i sis síl·labes. Serà el que faran servir Ausiàs March i Joan Roís de Corella.

SOLUCIONARI

BATXILLERAT

Sinalefa: Fusió en una sola síl·laba de dos vocals en contacte, situades l'una al final d'una paraula, i l'altra al començament de la paraula següent.

Elisió: Omissió d'un element lingüístic del discurs quan se sobreentén.

Hiat: Concurrencia de dos vocals en dos paraules o en dos síl·labes successives sense contracció o formació d'un diftong.

Metàfora: Procediment mitjançant el qual es designa una cosa amb el nom d'una altra, amb la qual guarda relació de semblança.

Metonímia: Figura literària basada en la substitució d'un terme per un altre, amb el qual guarda una relació directa basada en la conseqüència, la procedència o la causalitat.

Símil: Figura en què s'establix una comparació explícita entre dos coses diferents, a fi de transmetre una idea més viva de la que s'ha enunciat en primer lloc.

Al·legoria: Conjunt de metàfores en una mateixa composició escrita.

20/ A continuació, indica en el lloc oportú el terme que significa cada definició a partir de la següent relació de paraules: al·literació, anàfora, concatenació, diègesi, epopeia, faula, ironia, onomatopeia, perífrasi, personificació i plany.

Al·literació	Figura retòrica que consisteix en la repetició d'un mateix so en una composició.
Plany	Gènere que representa un lament fúnebre per la mort d'un gran personatge, d'un amic, d'una dama...
Concatenació	Aparició d'idees o accions, relacionades entre si al llarg d'una composició, de manera que cada frase va completant el significat total del conjunt.

Ironia	Figura retòrica que consisteix a expressar una cosa amb uns termes contraris als que s'haurien d'utilitzar, de manera que esta explicació fa la impressió de burla. El sentit és el contrari d'allò que apareix escrit o expressat oralment.
Personificació	Atribució de qualitats o comportaments humans a éssers inanimats o irracionals.
Perífrasi	Figura retòrica o recurs expressiu que consisteix a substituir un mot concret amb una frase que el definix o amb una paraula o imatge que el representa.
Faula	Gènere narratiu on els personatges són animals i que actuen com si foren éssers racionals. Estos personatges presenten un exemple per a la societat.
Diègesi	Terme grec que significa relat o exposició de determinats fets que passen successivament.
Epopèia	Poema extens referit a les gestes i aventures que tenen lloc en un moment determinat i en un espai concret, com ara una nació.
Anàfora	Repetició d'una o més paraules al començament d'una sèrie d'oracions.
Onomatopeia	Repetició de sons naturals produïts per persones, animals o coses.

OBSERVA I FES

21/ Tot seguit especifiquem el significat dels conceptes *rima creuada* i *rima encadenada* amb un exemple per a cada cas.

Para atenció i, a continuació, busca o inventa dos composicions breus per a cada classe de rima.

Resposta oberta.

LLIG I ESCRIU

22/ Un quartet és una combinació de quatre versos d'art major, mentre que una quarteta és una combinació de quatre versos d'art menor.

Tenint en compte el que hem dit, deduïx el significat de quintet i de quinteta.

a) Un quintet és una estrofa de combinació isosil·làbica, amb cinc versos d'art major que presenten dos rimes consonàntiques diferents.

b) Una quinteta és una estrofa de combinació isosil·làbica, amb cinc versos d'art menor que presenten dos rimes consonàntiques diferents.

Després de llegir el text de «La sepultura»:

23/ Llig el text de «La sepultura» i explica'n el significat en sis línies com a mínim.

Resposta oberta.

Informació per al professor:

El tema de la composició és bastant innovador, ja que matisa el tòpic poètic de la dona cruel que no correspon a l'amor del seu enamorat, ni tan sols quan ell desitja acabar el seu patiment amb la mort. A través de la descripció de la sepultura de l'enamorada, s'establix un intens desdoblament de veus i perspectives que arriben a transmetre informació en diversos sentits. El sepulcre tindria un grup escultòric compost per l'amada i l'amant. La primera cobla estaria dedicada a descriure la figura de l'amant agenollat als peus d'ella com a mostra de victòria de l'estimada, tal com s'explica en lletres d'or en l'epitafi de l'amada. La segona estrofa comença amb la descripció de l'escultura femenina de la sepultura, que, a través de la iconografia i la seua simbologia, ens avança els motius a què fa referència ella mitjançant l'epitafi: l'honestedat, la puresa, el matrimoni i la fidelitat. És a través de la seua sepultura que l'enamorada confessa el seu amor al jo

líric, un amor que, materialment, no ha sigut correspost en vida per a poder mantindre's virtuosa, honesta. El joc de perspectives és tal que l'amant imagina una futura sepultura de l'enamorada, a través de la qual, tot i estar morts tant ell com ella, la seua amada li correspondria *post mortem*.

24/ Explica la relació que hi ha entre el poema «La sepultura», de Joan Roís de Corella, i els «Cants de mort», d'Ausiàs March.

Tant en Joan Roís de Corella com en Ausiàs March, l'amor verdader sobrepassa la mort, i si no es pot dur a terme en vida, és perquè un dels dos enamorats no és capaç d'amar honestament. Esta és la novetat de Corella, el seu matís filogin: la crueltat de la dona és sols aparent, ja que aspira a amar honestament, però l'home no pot prescindir de l'element carnal.

25/ Quin és el sexe del personatge que parla en el text? Com ho saps?

El personatge que parla en el text és un home, ho sabem perquè els adjectius que s'atribuïx estan en masculí singular (*esculpit, agenollat*)

26/ Analitza la segona estrofa del poema «La sepultura» que es transcriu a continuació:

La segona estrofa del poema «La sepultura» està formada per deu versos decasíl·labs amb cesura (4+6), és a dir, amb dos hemistiquis: el primer de quatre síl·labes, i el segon de 6. No hi apareix una rima regular, però sí que guarda ritme.

Es fa una descripció de l'escultura femenina

i, a través de la iconografia i la seua simbologia, se'ns avancen els motius a què farà referència ella mitjançant l'epitafi: l'honestedat, la puresa, el matrimoni i la fidelitat.

27/ Digues els temps verbals que apareixen en el text «La sepultura», de Joan Roís de Corella.

El temps verbal dominant és el futur, si bé hi ha alguns casos en què el present i el passat també apareixen.

28/ Fes un poema de 10 versos on s'assenyale el sentiment d'un jove enamorat que contempla la sepultura de la seua amada, morta de manera tràgica.

Resposta oberta.

29/ Tria la resposta correcta.

a) «La sepultura» té una simbologia respecte de:

___ Déu i els sants.

___ La joventut i la vellesa.

X La fidelitat, la puresa i la castedat.

b) En «La sepultura» apareixen versos estramps, que són:

X Versos sense rima, decasíl·labs, femenins.

___ Versos referits a temes diferents.

___ Versos amb rima assonant, octosíl·labs i masculins.

c) En el text se suggerix que la dona:

___ Correspon a l'home sexualment.

X Sap que l'home podrà refrenar els seus impulsos sexuals i preferix morir.

___ Reconeix haver tingut relacions sexuals amb el seu amant.

30/ Associa cada fragment de vers de la columna de l'esquerra amb un fragment de vers de la columna de la dreta. Pots consultar el text.

1	en lletres d'or	3	un ram de agnus castus
2	Estareu vós	6	restaurar-vos lo viure
3	i, en l'altra mà,	2	d'alabaust en figura
4	Si per algú	8	la mia forma en pedra
5	sol per a vós	1	tindreu en lo sepulcre
6	Si no poguí	7	guardàs del fondo carçre
7	a Déu pregant	4	virtut se degué perdre
8	Mudarà el gest	10	la mia vida trista
9	Pensant per mi	5	jo la volguera rompre
10	E no em doldrà	9	haveu après de plànyer

31/ Compara el text de «Leandre i Hero» i el de «La sepultura», i explica les semblances i diferències pel que fa a gènere literari, tema, personatges que hi intervenen, etc.

Tant l'un com l'altre tenen el mateix autor: Joan Roís de Corella. El tema amorós, viscut amb dolor, està present en els dos textos. Es pareixen també en el registre lingüístic que utilitzen per tractar-se de dos textos escrits en valencià i pel mateix escriptor.

Es distingixen clarament per tractar-se de gèneres literaris diferents en un cas i en l'altre, ja que, mentre «La sepultura» està escrit en vers, «Leandre i Hero» és un text en prosa. D'altra banda, també es diferencien per la presència d'elements mitològics en el cas de «Leandre i Hero», que no es troben en «La sepultura».

32/ Investiga la relació de la ciutat de Gandia amb Joan Roís de Corella i la seua família, i fes una exposició de la informació que has esbrinat. A continuació, marca sobre el plànol de Gandia alguns indrets que foren importants en l'època de Roís de Corella.

En la ciutat de Gandia, els Roís de Corella tenien diferents propietats. A més a més, alguns familiars de Roís de Corella van nàixer i van viure en esta ciutat.

33/ Llig el text de Roís de Corella titulat «Plany de la reina Hècuba» i exposa la relació que té amb la guerra entre grecs i troians.

Possible resposta:

Es tracta d'un passatge on apareixen diversos personatges relacionats amb la Guerra de Troia, com ara Hèctor, Príam i Enees. El títol del fragment del text que es presenta («Plany de la reina Hècuba») denota clarament que es tracta d'un exemple d'intens dolor ocasionat per les conseqüències de la mateixa guerra i de la interrelació sentimental i amorosa entre alguns dels personatges que hi apareixen.

34/ Consulta enciclopèdies, Internet i altres fonts d'informació, i explica qui eren Hècuba, Hèctor, Príam i Enees.

Hècuba: Filla de Dimes de Frígia i segona esposa de Príam, rei de Troia, amb qui tingué, entre altres fills: Hèctor, l'heroi mort a mans d'Aquil·les durant la Guerra de Troia, i Paris, el fill perdut que provocà la guerra.

Hèctor: Heroi troià mort a mans d'Aquil·les durant la Guerra de Troia. Fill de Príam i Hècuba.

Príam: Últim rei de Troia, espòs d'Hècuba i pare d'Hèctor i Paris. Se li atribueixen cinquanta fills (déneu de bords i tres de dotats de poders profètics). Rebé el regne de mans d'Heracles i va desaconsellar la guerra contra Grècia. El matà Neoptòlem davant de l'altar d'Atena (alguns tenen l'opinió que el van matar damunt de la tomba d'Aquil·les).

Enees: Heroi de la mitologia romana basat en l'heroi de l'*Odíssea* descrit per Homer. Fill de la deesa de l'amor, Afrodita, (anomenada Venus pels romans) i del mortal Anquises, un príncep troià i rei de Dardània.

35/ Després de veure la pel·lícula Troia, fes-ne un resum. Destaca el protagonisme secundari d'Hècuba en la pel·lícula.

Resposta oberta.

36/ Busca uns altres personatges relacionats amb el contingut del text, però que no hi apareixen, i explica de qui es tracta.

Possible resposta:

Elena: Segons la mitologia grega, Helena, més coneguda com a Helena de Troia, fou la filla de Zeus i Leda, famosa per la seua bellesa. El seu rapte per Paris provocà la Guerra de Troia.

Paris: Segons la mitologia grega, Paris fou un príncep de la Tròade que provocà la Guerra de Troia en segrestar (o conquerir, segons les versions) la princesa espartana Helena, esposa de Menelau, el qual va dirigir una expedició contra Troia per tal de recuperar-la.

Aquil·les: És un dels herois més coneguts

de la mitologia grega, va participar en la Guerra de Troia i és un dels personatges principals de la *Ilíada* d'Homer.

37/ Tria la resposta correcta en cada cas.

a) En el «Plany de la reina Hècuba» es mostren sentiments de:

☐ Alegria i dolor alhora.

☒ Patetisme per la mort dels éssers estimats.

☐ Exaltació de la voluntat personal.

b) En el text s'indica que:

☒ Una relació deshonest pot acabar en una catàstrofe (Guerra de Troia).

☐ Les guerres, en algunes ocasions, no tenen una raó real.

☐ Es fa la pau quan mor el protagonista.

c) En el text s'assenyala que:

☐ L'escena té lloc en una escola.

☒ El sol es feia de color roig.

☐ S'escrivía sempre sobre paper.

38/ Explica les semblances i les diferències entre el text «Plany de la reina Hècuba» i «Leandre i Hero» pel que fa a gènere literari, contingut, significat, etc.

Possible resposta: Tant un text com l'altre estan escrits en prosa, amb un estil i patró lingüístic semblants, ja que es tracta del mateix autor i de la mateixa època. En «Leandre i Hero» hi ha una major càrrega d'elements mitològics. Tant en un cas com en l'altre apareix una referència a les conseqüències de l'amor d'una parella i del patiment que passen els protagonistes de la història a causa del seu amor.

39/ Compara el contingut del text «Plany de la reina Hècuba» amb alguna situació de guerra en algun país o entre diferents països en l'actualitat.

Resposta oberta.

40/ Escriu un relat sobre alguna situació de guerra en algun moment de la història.

Resposta oberta.

41/ Associa cada element de la columna de l'esquerra amb un element de la columna de la dreta. Pots consultar el text «Plany de la reina Hècuba» mentre fas l'exercici.

1	los aires scurits	4	clarament se oïen
2	lo sol	6	tanta crueldat escrita
3	dol general	3	decaïment en breu prometia
4	ab dolorosos siscles que en los darrers cels	9	d'aquest fill de l'animós hèctor
5	he assajat la mort cruel e feroce	1	retronaven
6	jamés lo paper no ha pogut comportar	10	dels animosos troians
7	ans la tinta negra, (...)	8	tenyint abeurava
8	així lo blanc paper	7	convertint-se en habundosa sang
9	que en altres cartes la mort	5	d'aquest nét meu e de príam
10	de la mísera adversa fortuna	2	de color de sang

42/ Llig el fragment del poema que apareix més amunt i explica com es deduïx que es tracta d'una oració a la Mare de Déu.

Possible resposta: Perquè parla de *Filla de Déu* i *Mare*, perquè parla de *Fill de Déu i vostre*, referida al fill d'ella, i es diu que «jau tot estés en vostres castes faldes».

43/ Explica el significat de l'«Oració a la Sacratíssima Verge Maria», de Joan Roís de Corella.

Possible resposta:

L'«Oració» es construeix sobre el convenciment que la mort de Crist ha esdevingut per la redempció de la humanitat, la qual justifica tot el dolor que no sols Jesús, sinó també Maria, van patir. És un reconeixement del dolor de la mare a través de la justificació de la mort del seu fill, carregat de tendresa i patetisme, on s'indica clarament que Maria ha d'intercedir pels hòmens davant de Jesús.

44/ Escriu els primers hemistiquis de cada vers.

Ab plor tan gran
e greu dolor
venim a vós,
que nostra carn
y l'esperit
pensant que, mort
ver Déu e hom,
jau tot estés

45/ Analitza el fragment de l'«Oració a la Sacratíssima Verge Maria».

Possible resposta:

Este fragment està format per huit versos estramps, versos de deu síl·labes amb cesura després de la quarta síl·laba (4+6), que origina dos hemistiquis clarament diferenciats.

46/ Escriu almenys un sinònim i un antònim de cada paraula escrita en la graella.

Possible resposta:

PARAULA	SINÒNIM	ANTÒNIM
plor	plany	somriure
gràcia	simpatia	desgràcia
arranca	extrau	apega
mort	òbit	viu
jaure	reposar	alçar-se

47/ Marca amb una creu, segons que siguen verdaderes o falses, les afirmacions de l'apartat «En acabar».

Núm.	Afirmació	Abans de començar		En acabar	
		V	F	V	F
1	Joan Roís de Corella visqué deu anys a Flandes.				X
2	Joan Roís de Corella visqué en el segle XIV.				X
3	El text en prosa «Leandre i Hero» va ser escrit per Joanot Martorell.				X
4	El fragment del text «Oració de la Sacratíssima Verge Maria» correspon a una obra en vers.			X	
5	El text «La sepultura» va ser escrit per Joan Roís de Corella i Ausiàs March.				X
6	El text «Plany de la reina Hècuba» és una obra mitològica en prosa.			X	
7	Ausiàs Roís de Corella era el pare de Joan Roís de Corella.			X	
8	Joan Roís de Corella nasqué el 1635.				X
9	Joan Roís de Corrella fou poeta, teòleg i noble.			X	
10	L'hereua de Joan Roís de Corella fou, segons testament, la seua germana Carmina.				X

48/ Compara les diferències en les respostes de l'activitat «Previ» i la número 47 i, a continuació, valora com ha sigut el teu aprenentatge.

Resposta oberta.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

PRIMER I SEGON D'ESO

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

PRIMER I SEGON D'ESO

PREGUNTES INICIALS

- / Saps qui era Joan Roís de Corella?
- / Sabries dir en quina època va viure?
- / Saps on va nèixer, on va viure i on va morir?
- / Coneixes els conceptes de vers, poema, estrofa, cesura, hemistiqui, rima, mètrica, nombre de síl·labes d'un vers, nom d'un vers segons el nombre de síl·labes, tipus de rima...?
- / Coneixes el nom d'algun cantautor que haja cantat alguna composició de Joan Roís de Corella?
- / Saps compondre algun poema breu?
- / Qui era Paris?
- / Què fou la Guerra de Troia?
- / Què és una cronologia?
- / I una biografia?
- / Què és una bibliografia?

ACÍ VEUREM

- / El text de la dansa «Balada de la garsa i l'esmerla».
- / Alguns elements de la mitologia clàssica.
- / Algun text en poesia i en prosa de Joan Roís de Corella.
- / La biografia de Joan Roís de Corella
- / Alguns elements de teoria literària: vers, poema, estrofa, cesura, hemistiqui, rima, mètrica...
- / La cronologia relacionada amb la vida i obra de Joan Roís de Corella.

Previ: Abans de començar a treballar estes pàgines sobre la vida i obra de Joan Roís de Corella, respon l'apartat «Abans de començar» de l'activitat 27.

1r i 2n D'EDUCACIÓ
SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

TEXT 1

BALADA DE LA GARSA I L'ESMERLA

Amb los peus verds, los ulls e celles negres,
pennatge blanc, he vista una garsa,
sola, sens par, de les altres esparsa,
que del mirar mos ulls resten alegres.
I, al seu costat, estava una esmerla,
amb un tal gest, les plomes i lo llustre,
que no és al món poeta tan il·lustre,
que pogués dir les llaors de tal perla.
I, amb dolça veu, per art ben acordada,
cant e tenor, cantaven tal balada:

Del mal que pas no puc guarir,
si no em mirau
amb los ulls tals, que puga dir
que ja no us plau
que jo per vós haja morir.

Si muir per vós, llavors creureu
l'amor que us port,
e no es pot fer que no ploreu
la trista mort
d'aquell que ara no voleu;
que el mal que pas no em pot jaquir,
si no girau

los vostres ulls, que em vullen dir
que ja no us plau
que jo per vós haja morir.

Versió d'E. J. Verger, 2013. Editorial Barcino /
Acadèmia Valenciana de la Llengua

VOCABULARI BÀSIC

Espars, -a: Sol, separat de la resta.

Garsa: Au de la família dels còrvids, que té el plomatge negre brillant pel cap, pel coll i per l'esquena.

Jaquir: Deixar.

Llaor: Lloança.

Llavors: Aleshores.

Pennatge: Conjunt de les plomes que cobrixen un ocell.

Esmerla: Merla, au de la família dels túrdids, de plomatge negre i bec groc el mascle, i de plomatge bru i bec negrós la femella.

TEORIA LITERÀRIA

Fixa't en les preguntes i respostes que especifiquem tot seguit.

a) Què són un vers, una estrofa i un poema?

Un vers és un seguit de paraules articulades segons un esquema mètric i una successió de sons, que es poden adequar a l'esquema mètric.

Segons el nombre de síl·labes, el vers s'anomena d'una manera o d'una altra. Comptabilitzem les síl·labes d'un vers sempre fins a l'última vocal tònica.

Una estrofa és un conjunt de versos que formen una unitat. Segons el nombre de versos, una estrofa s'anomena d'una manera o d'una altra. Un poema és una composició literària en vers amb una particular riquesa estilística.

b) Què són els versos d'art major i d'art menor?

Els versos d'art major són aquells que consten de més de huit síl·labes.

Els versos d'art menor són aquells que consten de menys de nou síl·labes.

Exemples:

Versos d'art major:

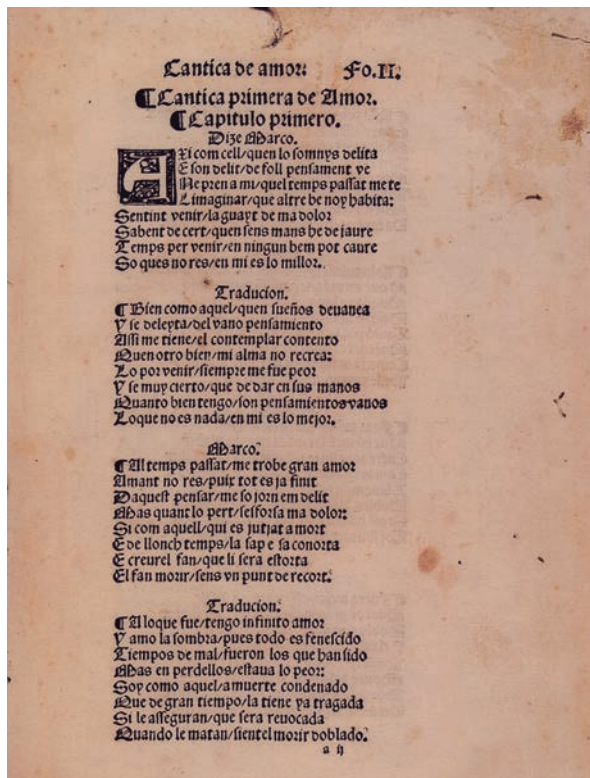
Bu-lli-rà_el- mar- com -la -cas-so-la_en -forn, 10
Mu-dant- co-lor- e- l'es-tat- na-tu-ral 10

Versos d'art menor:

I_en- tor-nar, 3
La- te-ua- si-lu-e-ta 6
Cer-que 2

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

PRIMER I SEGON D'ESO

Edició del 1539 de la poesia d'Ausiàs March.

c) Què són la cesura i l'hemistiqui en una composició poètica?

La cesura és una pausa mètrica interna d'un vers que coincidix amb el final d'una paraula i dividix el vers en dos hemistiquis.

Exemple.

Desert d'amics,/ de béns e de senyor

PRIMER	SEGON
HEMISTIQUI	HEMISTIQUI
MARCA	
DE CESURA	

Es tracta d'una cesura en quarta síl·laba (4 + 6) en un vers de 10 síl·labes.

d) Què són la rima i la mètrica?

La rima és la coincidència parcial o total d'uns sons a partir de l'última vocal tònica utilitzada per a produir un efecte de musicalitat.

Es parla de rima assonant quan hi ha repetició de totes les vocals a partir de l'última síl·laba tònica de dos o més versos.

Hi ha rima consonant quan hi ha repetició de totes les vocals i consonants a partir de l'última síl·laba tònica de dos o més versos.

S'entén per mètrica el conjunt de regles relatives a la mesura dels versos.

Exemples.

Rima assonant:

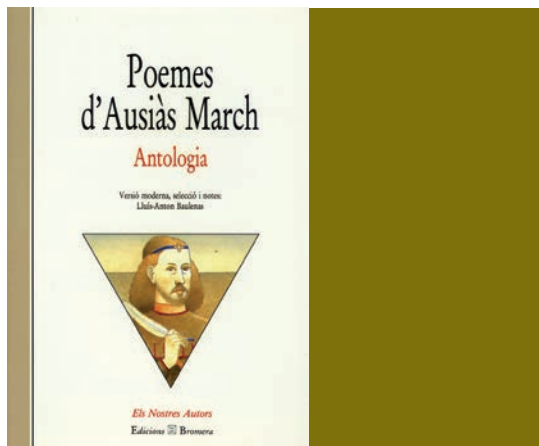
(...)
trist i silenciós com mai
duia la rosa dels vents
una cançó que era un plany;
no xisclaven els ocells
(...)

M. Durán de Valencia

Rima consonant:

Mos sentiments són així alterats
quan la que am mon ull pot divisar
que no m'acord si só en terra de mar
i els membres lluny del cor tinc
refredats;
(...)

AUSIÀS MARCH

1/ Segons el nombre de síl·labes, un vers s'anomena:

- a) Dodecasíl·lab: 12 síl·labes.
- b) Endecasíl·lab:
- c) Decasíl·lab:
- d) Heptasíl·lab:
- e) Hexasíl·lab:
- f) Octosíl·lab:
- g) Tetrasíl·lab:

INVESTIGA

2/ Investiga i explica què és un vers alexandrí. A continuació, escriu una estrofa de quatre versos alexandrins.

CONSULTA

3/ Consulta la biografia de Joan Roís de Corella, que trobaràs en esta unitat, i fes-ne un resum de 15 línies. Pots buscar també més informació en llibres, en Internet, etc.

Joan Roís de Corella.

4/ Què et crida més l'atenció de la seua vida? Per què?

5/ Busca en diccionaris i en altres fonts d'informació les paraules següents, i explica'n el significat:

Art major:

Art menor:

Cesura:

Cobla:

Dècima:

Estrofa:

Hemistiqui:

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

PRIMER I SEGON D'ESO

Mètrica:

Retronxa o represa:

Rima:

Rima assonant:

Rima consonant:

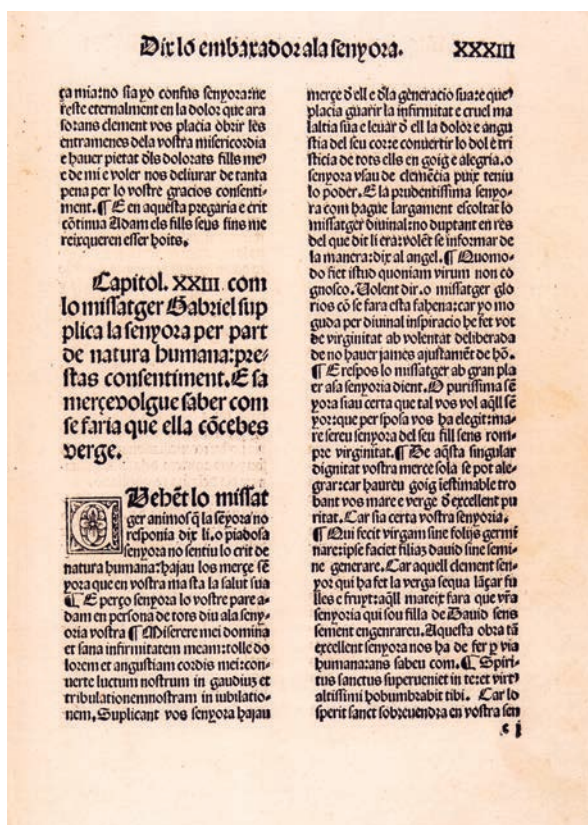
Ritme:

Vers:

Vers decasíl·lab:

l'estrofa de la «Balada de la garsa i l'esmerla», del nostre personatge Joan Rois de Corella.

Amb los peus verds, los ulls e celles negres,
pennatge blanc, he vista una garsa,
sola, sens par, de les altres esparsa,
que del mirar mos ulls resten alegres.
I, al seu costat, estava una esmerla,
amb un tal gest, les plomes i lo llustre,
que no és al món poeta tan il·lustre,
que pogués dir les llaors de tal perla.
I, amb dolça veu, per art ben acordada,
cant e tenor, cantaven tal balada.

Vita Christi. Joan Rois de Corella. 1497

6/ Segons la informació que has trobat a l'hora de fer l'exercici número 5 i la teoria que hi ha en esta unitat, analitza

7/ Llig en equip, amb uns altres companys, la «Balada de la garsa i l'esmerla» que apareix en les pàgines 50 i 52, expliqueu el significat que té per a vosaltres.

8/ Escolta la cançó de la «Balada de la garsa i l'esmerla» musicada per Raimon. Indica les diferències formals i de significat que trobes entre la primera part i la segona. Feu-ho en equips.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

PRIMER I SEGON D'ESO

9/ Associa les paraules de la columna de l'esquerra amb les de la dreta. Fixa't en l'exemple.

1	peus
2	ulls
3	celles
4	pennatge
5	veu
6	trista
7	poeta

5	dolça
2	alegres
3	negres
6	mort
7	il·lustre
4	blanc
1	verds

Paisatge muntanyós anglès. Anònim. Segle XIX.

10/ Fes un poema que parli de l'amor, en què intervinguen dos ocells diferents (exemple: un teuladí i una perdiu). No importa que no tinga rima ni mètrica.

Empty box for writing the poem.

11/ Descriu, com a mínim en deu línies, el paisatge d'un dibuix o d'una fotografia referits al contingut del poema «Balada de la garsa i l'esmerla».

Empty box for describing the landscape.

SOPA DE LLETRES

12/ Selecciona quatre paraules que estiguen inserides en el poema de «Balada de la garsa i l'esmerla» en versió actualitzada.

M	A	V	I	P	X
O	P	E	U	O	U
R	A	R	L	E	J
T	A	D	L	T	B
C	E	L	L	A	P
A	D	I	R	A	T

ESCRIU

13/ Escriu un poema de dos estrofes, una amb versos decasíl·labs i l'altra amb versos d'art menor amb rima assonant en la primera estrofa i consonant en la segona estrofa, sobre tema amorós.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

PRIMER I SEGON D'ESO

RECORDA

- / Joan Roís de Corella fou un autor valencià que nasqué, visqué i va morir en el segle xv.
- / La «Balada de la garsa i l'esmerla» és una composició que va escriure Joan Roís de Corella.
- / Un vers d'art menor és aquell que té huit síl·labes o menys.
- / El cantautor Raimon va musicar i cantar la «Balada de la garsa i l'esmerla».
- / Es parla de rima assonant quan en un poema es produïx una repetició de vocals a partir de l'última síl·laba tònica de dos o més versos.

TEXT 2

LO JUÍ DE PARIS

A tu, Alexandre Paris, fill del gran rei Príam, criat en les selves de Ida llibert, apartat de la obscura boira de les ocupacions mundanes, venim Venus, Pal·las i Juno, discordants de l'estima de la nostra bellesa, concordes al teu arbitre, a acompanyar la nostra discòrdia. Mira aquest pom i llig les lletres, en el significat de les quals el nostre plet es funda i, amb breu sentència pronunciant, la nostra causa determina.

Portaven d'or un pom les altes senyores, en alt admirable artífici obrat, cenyit a l'entorn d'unes verds lletres tallades de singulars esmaragdes, que distintament deien: «Sia donat a la més bella». Hi era lo pom en figura d'una testa de la deessa Discòrdia, de la boca de la qual, ab irada continència, les escolpides lletres proceïen. Tan en perfecció figurada la imatge, que

pareixia que ab els ulls oïssen la veu de les pintades paraules.

(Versió de Martínez, T., 1994. Edicions 62)

VOCABULARI BÀSIC

Artífici: Tècnica o professió manual.

Boira: Vapor més o menys dens, espargit per l'atmosfera i que enterbolix la transparència de l'aire.

Discòrdia: Falta d'harmonia.

Plet: Divergència que es discutix, principalment si és per via judicial.

Testa: Cap d'una persona.

LLEGIM

/// PARIS

Fou un heroi troià, també anomenat Alexandre, fill de Príam, rei de Troia, i d'Hècuba, i germà d'Hèctor. Va participar en la campanya de Troia en contra de la seua voluntat. Va matar Aquil·les i va morir a mans de Filòctetes.

/// VENUS

Deessa de la gràcia, de l'amor i de la fecunditat. El seu culte es va implantar cap al segle III a. C. arran de la llegenda sobre l'origen troià de Roma.

/// JUNO

Deessa i esposa de Júpiter, que es relaciona amb la plenitud de les forces vitals.

LLIG I PARA ATENCIÓ

14/ Lectura col·lectiva del text «Lo juí de Paris» i joc de preguntes i respostes. Llig i segueix la lectura col·lectiva amb molta atenció, formula les preguntes de les coses que no entengues i contesta les preguntes dels companys i del professor o de la professora.

/// PAL·LES

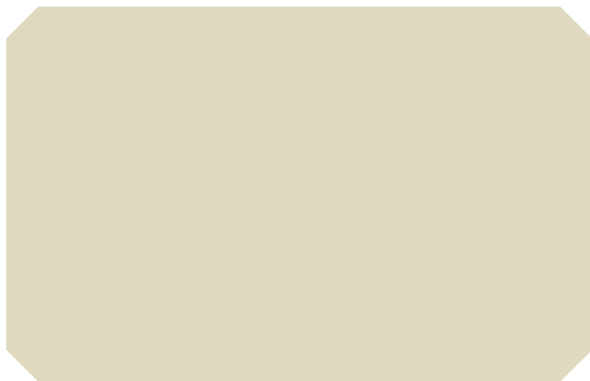
Pal·les Atena (o Atena), deessa de la guerra i de la saviesa, entre altres atributs, va ser reproduïda en una estàtua de fusta (el Pal·ladí), la possessió de la qual provoca la Guerra de Troia.

15/ Subratlla les paraules que no entengues del text titulat «Lo juí de Paris» i busca'n el significat.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

PRIMER I SEGON D'ESO

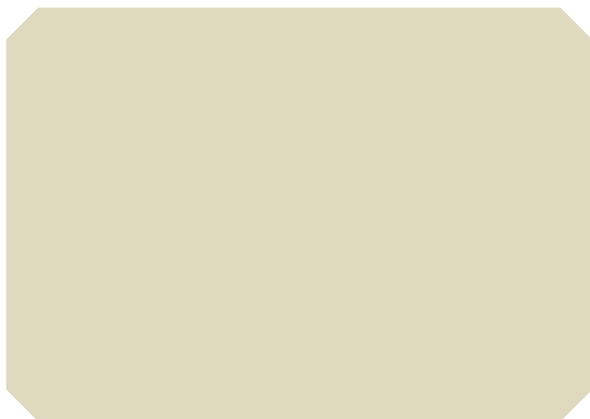
16/ Fes un dibuix al·lusiu al contingut del text «Lo juí de Paris», de Joan Roís de Corella.

17/ Descriu les deesses que s'il·lustren i narra amb les teues paraules què creus que passa en l'escena.

Claude Lorrain. *Lo juí de Paris*. 1646.

18/ Associa les paraules de la columna de l'esquerra amb les de la columna de la dreta. Fixa't en l'exemple.

1	Alexandre
2	or
3	deessa
4	verds
5	breu
6	ocupació
7	gran rei

	Príam
	sentència
	pom
	discòrdia
	lletres
	mundana
1	Paris

LLEGIM

19/ El text que estem treballant, «Lo juí de Paris», és un relat breu escrit per l'autor valencià Joan Roís de Corella. Tracta sobre l'origen de l'inici de la Guerra de Troia. Llig-lo detingudament, investiga tant com pugues sobre esta guerra i escriu en el teu quadern una explicació del que hages trobat.

Conquesta de Troia. Il·lustració del segle XIX. Anònim.

20/ Dibuixeu sobre cartolina, en equip, un mapa de les costes de la Mediterrània. Localitzeu Troia i exposeu breument la informació que heu trobat sobre esta ciutat.

21/ En gran grup, fem una representació teatral sobre el contingut de «Lo juí de Paris», de Joan Roís de Corella.

22/ Documenta't i escriu un conte d'unes quinze línies, en què intervinguen personatges mitològics de l'antiga Grècia.

PRIMER I SEGON D'ESO

[illegible]

23/ En gran grup, llegiu els dos textos treballats «Balada de la garsa i l'esmerla» i «Lo juí de Paris». Comenteu-ne les diferències i les semblances.

	«Balada de la garsa i l'esmerla»	«Lo juí de París»
Semblances		
Diferències		

24/ Sobre un plànol de la ciutat de València del segle xv, marca l'itinerari següent: plaça de Rodrigo Botet, església de Sant Joan de l'Hospital, porta romànica de la catedral de València, carrer de Cavallers, Torres de Quart, convent de la Trinitat.

25/ Realitza l'itinerari per la ciutat de València que s'ha treballat en l'activitat 24, conjuntament amb els companys del teu grup de classe i el professor o la professora.

CONSULTA

26/ Consulta i completa la graella següent sobre qüestions referides a l'època en què va viure Joan Roís de Corella.

CRONOLOGIA

ANY	FETS I ESDEVENIMENTS POLÍTIQS I SOCIALS	FETS I ESDEVENIMENTS LITERARIS I CULTURALS	BIOGRAFIA DE JOAN ROÍS DE CORELLA
	Se subscriu el Compromís de Casp, d'acord amb el papa Benet XIII.		
1435			
	Caiguda de Constantinoble en poder dels turcs.		

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

PRIMER I SEGON D'ESO

1465			
1468-1471			
			Joan Roís de Corella participà en el certamen marià de València.
		Edició de la <i>Bíblia valenciana</i> de fra Bonifaci Ferrer.	
1485-1489			
			Joan Roís de Corella mor el 6 d'octubre.

RECORDA

/ «Lo juí de Paris» és una obra en prosa escrita per Joan Roís de Corella.

/ Maragda, o esmeragda, és una pedra preciosa de color verd.

/ «Lo juí de Paris» tracta sobre l'inici de la Guerra de Troia.

/ Joan Roís de Corella fou poeta, teòleg i noble.

/Joan Roís de Corella visqué en el segle xv.

Herois de la Guerra de Troia. Anònim. Segle ix a. C.

27/ Marca amb una creu, segons que siga verdader o fals, les afirmacions de l'apartat «En acabar».

Núm.	Afirmació	Abans de començar		En acabar	
		V	F	V	F
1	Joan Roís de Corella fou un trobador.				
2	Joan Roís de Corella visqué en el segle XVIII.				
3	L'obra de la «Balada de la garsa i l'esmerla» fou escrita per Jaume Roig.				
4	«Lo juí de Paris» és un conte, en prosa, escrit per Joan Roís de Corella.				
5	La «Balada de la garsa i l'esmerla» és una obra escrita en vers.				
6	Una obra poètica de Joan Roís de Corella és «Lo juí de Paris».				
7	Ausiàs Roís de Corella era el pare de Joan Roís de Corella.				
8	Joan Roís de Corella nasqué en 1635.				
9	Joan Roís de Corella fou poeta, teòleg i noble.				
10	L'hereua de Joan Roís de Corella fou, segons testament, la seua germana Carmesina.				

28/ Compara les diferències en les respostes de l'activitat 27 i, una vegada comptabilitzat el resultat, valora com ha sigut el teu aprenentatge.

a) He après prou bé el següent:

b) He après bastant bé els punts que assenyale a continuació:

c) Hauria d'haver treballat més els aspectes següents:

d) Hauria d'haver treballat molt més les qüestions següents:

e) Què puc fer per a millorar?:

- 1.- _____
- 2.- _____
- 3.- _____
- 4.- _____
- 5.- _____

f) Altres qüestions.

TERCER I QUART D'ESO

PREGUNTES INICIALS

/ Qui era Joan Roís de Corella?
/ Què va fer Joan Roís de Corella?
/ Què passava en l'època que va viure Joan Roís de Corella?
/ Coneixes els conceptes de sinalefa, elisió, hiat, metàfora, al·legoria, metonímia, símil, hipèrbole i hipèrbaton?
/ Coneixes alguna composició d'algun autor que escriga en valencià?
/ En què consistix la mitologia?
/ Quins monarques hi havia en els territoris de l'antiga Corona d'Aragó en l'època de Joan Roís de Corella?
/ Qui és Apol·lo en la mitologia grega?

ACÍ VEUREM

/ Algun text poètic i algun text en prosa de Joan Roís de Corella.
/ Vocabularis bàsics estrets de fragments de textos de Joan Roís de Corella.
/ Alguns elements de la mitologia clàssica.
/ La biografia de Joan Roís de Corella.
/ Alguns elements de teoria literària: sinalefa, elisió, hiat (hiatus), metàfora, al·legoria, metonímia, símil, hipèrbole, hipèrbaton...
/ La cronologia relacionada amb la vida i obra de Joan Roís de Corella i el seu temps.
/ Plànols de València i Gandia.

Previ: Abans de començar a treballar estes pàgines sobre la vida i obra de Joan Roís de Corella, contesta l'apartat «Abans de començar» de l'activitat 34.

TEXT 1

DESENGANY

Los qui amau preneu aquesta cendra
sobre lo cap, que no perdau l'arbitre:
Amor és tal que si us obre la porta
tard s'esdevé que pels altres la tanque;
la part del mur que el fort enemic trenca
mostra camí per on se puga vençre.
E som tan folls, los ferits d'esta fleixa,
que tots pensam tenir un esmaragde
amb tal virtut que ens fa trobar la senda,
vedant après algun altre no hi passe.

Amà Narcís a si mateix en l'aigua;
Pigmalion volc bé una imatge
que ell amb ses mans esculpí en lo marbre;
a aquests dos sols no els calia gens tembre
de llurs amants altri n'hagués triümfu.
Però jo viu mon lluminós carboncle,
amb gran repòs en mans del qui amava,
fer-li present de festa tan ben colta
que no hi romàs d'amor una centil·la
no s'acabàs, venint al darrer terme.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

E no us penseu que parle gens en somnis,
que no és tan clar lo sol alt en lo cercle,
com jo viu clar aquest tan gran oprobri,
e, del record, tan gran dolor m'asombra,
que el meu cor trist en quatre parts vol rompre.

Versió d'E. J. Verger, 2013. Editorial Barcino /
Acadèmia Valenciana de la Llengua

VOCABULARI BÀSIC

Carboncle: Gemma de color roig, que els antics creien que tenia suficient lluentor per a brillar a la nit com una brasa.

Esmaragde: Esmaragda, pedra preciosa de color verd.

Fleixa: Fletxa, projectil.

Vençre: Vèncer.

Volc: Volgué.

TEORIA LITERÀRIA

RECORDEM I APRENEM

Recorda els conceptes de teoria literària estudiats en altres ocasions i que tot seguit t'indiquem: art major, art menor, cobla, dècima, estrofa, hemistiqui, mètrica, retronxa, rima, rima assonant, rima consonant, ritme, vers, vers decasíl·lab, poema.

Quan hages escrit el significat dels termes que t'hem indicat, para atenció a l'explicació dels conceptes que a continuació assenyallem.

a) Què és la sinalefa?

Fusió en una sola síl·laba de dos vocals en contacte, situades l'una al final i l'altra al començament de la paraula següent.

b) Què és l'elisió?

És la supressió de la vocal final àtona d'una paraula quan la paraula següent comença amb vocal.

c) Què és el hiat o hiatus?

És la concurrència de dos vocals, en dos paraules o en dos síl·labes, que no es contrauen ni formen diftong.

d) Què és la metàfora?

És el procediment mitjançant el qual es designa una cosa amb el nom d'una altra amb la qual guarda una relació de semblança.

e) Què és l'al·legoria?

Successió de metàfores en una mateixa composició escrita.

f) Què és la metonímia?

És la figura literària basada en la substitució d'un terme per un altre amb el qual guarda una relació directa basada en la conseqüència, la procedència o la causalitat.

g) Què és el símil?

Expressió en què s'establix una comparació explícita entre un terme real i un altre d'imaginari que se li assembla en alguna qualitat.

h) Què és la hipèrbole?

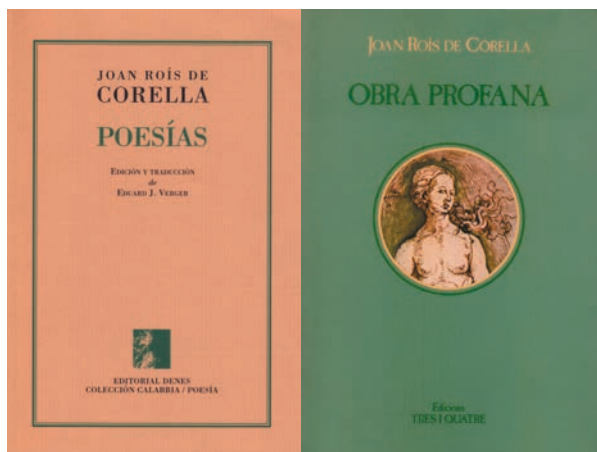
És la figura retòrica que consistix a exagerar allò de què es parla.

i) Què és l'hipèrbaton?

És la figura retòrica que implica una alteració de l'orde sintàctic habitual i lògic dels components d'una frase o d'un vers.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

d) Per què penses que l'obra acaba dient que el jo líric està trist?

LLEGIM

/// PIGMALIÓ

Rei de Xipre que, enamorat d'una estàtua de dona que ell mateix havia esculpit en un tros d'ivori, va suplicar a Afrodita que donara vida a l'estàtua, i la deessa hi va accedir. Pigmalió es va casar amb ella, i d'esta unió va nàixer Pafo.

Abans de llegir el poema:

1/ El primer text du com a títol «Desengany». A què fa referència?

2/ El segon text s'anomena «Tragèdia de Caldesa». A què es referix?

Després de llegir el text 1...

3/ Contesta les preguntes següents:

a) A qui s'adreça el jo líric en el primer vers?

b) A què recorda la imatge de la cendra sobre el cap?

c) Què creus que volen dir els versos 3 i 4?

/// AFRODITA

Hesíod la fa nàixer de la bromera del mar (*afros* en grec significa 'bromera'). Per eixe motiu, se li ha aplicat en ocasions l'epítet de *nascuda de les ones del mar*. Sembla que els grecs prengueren esta deessa de la mitologia fenícia. Sol aparèixer com una potència temible que sotmet l'univers a les seues lleis.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

AFRODITÀ

4/ Pigmalión és un altre personatge mitològic que apareix en el poema. Llig la seua història i indica la diferència que hi ha amb el que diu el poema.

5/ Mesura els versos següents. Digueu quantes síl·labes té cada vers i marca si hi ha alguna sinalefa.

Los qui amau preneu aquesta cendra
sobre lo cap, que no perdau l'arbitre:
Amor és tal que, si us obre la porta,
tard s'esdevé que pels altres la tanque;
la part del mur que el fort enemic trenca
mostra camí per on se puga vençre.

Alphonse Legras. *El mur del prevere.*
Aiguafort i punta seca.

6/ Fes un poema que tinga un mínim de sis versos on s'expressi el desengany amorós.

7/ En grups, representeu el poema on cadascú faça d'un personatge diferent.

8/ Fixa't en el text medieval corellà de la columna de l'esquerra i adapta'l al valencià actual en la columna de la dreta.

E som tan folls los
ferits d'esta fleixa
que tots penssam
tenir un esmeragde
ab tal virtut, que ns
fa trobar la sena,
vedant après algun
altre no y passe.

9/ Saps què és un hemistiqui? Fes memòria i copia els primers hemistiquis dels versos 11 a 20 del poema que estem treballant.

10/ Emparella els mots de la columna de l'esquerra amb els seus sinònims de la columna de la dreta.

1	amau		rival
2	mur		camí
3	enemic		últim
4	senda		finalitzares
5	marbre	1	voleu
6	repòs		danyats
7	darrer		trencar
8	acabàs		descans
9	rompre		pedra
10	ferits		paret

11/ Per equips, reciteu el poema «Desengany», de Joan Roís de Corella, de manera que cadascú llija quatre versos en veu alta.

12/ Mentre s'escolta música lenta en veu baixa, feu en classe una recitació col·lectiva del poema «Desengany», de manera que cadascú llija un vers cada vegada.

13/ Fes un resum, com a mínim de 10 línies, on expliques el significat del poema «Desengany», de Joan Roís de Corella, que estem treballant.

14/ Copia algun poema escrit en valencià, que tracte de l'amor i, si és possible, d'un desengany amorós.

RECORDEM

/ Joan Roís de Corella va ser armat cavaller entre el 15 de gener del 1456 i el 26 de setembre del 1461.

/ La hipèrbole és la figura literària consistent a exagerar allò de què es parla.

/ En la mitologia grega, Narcís era un jove de gran bellesa, que va morir quan va veure reflectida la seua imatge en un llac (o en una font), es va enamorar de si mateix i va caure en l'aigua.

/ El fragment de text del «Desengany» està constituït per versos d'art major.

/ En la frase «Adquirirà prompte un Dalí» es produïx un fenomen anomenat metonímia.

TEXT 2

TRAGÈDIA DE CALDESA

Arriba a un grau tan alt l'extrem del meu dolor, que ara com ara em dol que algun dia siga veritat que la meua tristor pugua acabar-se. En açò supere els condemnats a l'infern, que la tristor m'adelita, i vull conservar eternament el meu dolor. I sie en algun moment es presenta la mort a al meu adolorit pensament, em negue a acceptar-la, pel plaer que em faria la pèrdua de la meua vida. Com, doncs, es podrà escriure la causa de tant dolor? Quin paper es deixarà tenyir de la lletjor de tan gran crim? Consentirà l'aire que es

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

forme cap veu per tal que tanta culpa siga clarament llegida? Que s'òbriga l'infern, i que vesse esperits immundes; que tornen els elements a la confusió del principi; que es mostren clarament les penes dels condemnats, per tal que el món, dominat pel terror, no celebre cap alegria. Que estiguen quiets els rius, i que els monts córreguen de pressa; que la mar, bullint, llance els peixos a la riba; que repose el sol davall l'habitable terra, i que no estenga ja mai més a la nostra vista els seus daurats cabells; que no es compten més els dotze mesos de l'any, i que el temps esdevenidor siga només nit... Però, per què vull encarir amb abundància de paraules un crim de tanta lletjor que, explicada senzillament, ja fa veure per ella mateixa la feredat d'un cas tan espantós, i a qui la sent li és impossible escoltar com si res unes paraules tan detestables sense patir una gran alteració?

En la part del món que, encara avui, té per nom propi el de la gentil filla d'Agènor, Europa, en la feroç i bel·licosa província d'Espanya, en el delitós i ameníssim Regne de València, dins els murs de la seua ciutat més gran, regnant aquell rei, don Joan, tan animós com el troià Enees, una

íclita donzella, sense parió en bellesa, que superava en discreció totes les altres, amb una gràcia i una singularitat tan extremes que seria insensat qui, havent apreciat tanta vàlua, en lloava cap altra en la seua presència, decidí, després que jo havia invertit a festejar-la molt de temps de la meua adolorida vida, que els meus cansats pensaments, i també jo en persona, en el desitjar serial de la seua falda s'al·leujassen.

Llarga història seria posar al paper les enamorades raons que entre nosaltres teníem, amb mostres d'extrema estima: fingia la bella senyora tanta satisfacció dels meus passats festejos i de les meues presents paraules que, confiant en la meua discreció, em féu conèixer tot el que a la seua voluntat, persona i viure es referia. Però, per tal que no fos veritat que sols jo hagués aconseguit el paradís en aquest món, en tocara algú a la porta de la casa després d'una breu estona d'estar tan bé, digué la sagaç senyora que per aquella hora esperava una persona, i que una vegada hagués despatxat amb ella, sense tardança, unes breus faenes molt necessàries, a mi tornaria, per tal que amb més repòs, durant tot aquell dia, ningú

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

no pogués separar dues persones unides
per gran estima en tan alta i delitosa
concòrdia.

Amb l'esperança de tan discretes noves,
romanguí jo sol en la cambra, la porta de la
qual no s'oblidà ella de deixar ben tancada
No sé si la manca de finestres feia
la casa tenebrosa, que a mi em paregué.
dos hores després de migjorn, que la nit
ocupava la terra amb les seues obscures
ales, o si el sol amagava la seua lluminosa
cara, considerant que no era raonable
que la seua claror il·luminàs aquesta
casa alhora que s'hi cometia un crim tan
deshonest.

Versió d'E. J. Verger, 2013. Editorial Barcino /
Acadèmia Valenciana de la Llengua

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

VOCABULARI BÀSIC

Après: Després.

Coldre: Guardar, mantindre.

Delit: Plaer de l'ànim.

Desempatxant: Enllestint, executant.

Dolc: Sent dolor anímic o pena.

Ensems: Juntament, al mateix temps.

Sobreixca: Destaque.

LLEGIM

/// APOL·LO

Déu que figura entre els dotze grans de l'Olimp. Fill de Zeus i Leto, i germà bessó d'Àrtemis. Va nèixer en l'illa d'Ortígia, única població que es va enfrontar als zels d'Hera i va acollir Leto. En agraïment, el déu va convertir l'illa en el centre del món grec i la va batejar amb el nom de Delos ('brillant'). De Zeus va rebre una mitra d'or, una lira i un carro tirat per cignes.

/// ZEUS

Déu suprem de l'Olimp, fill i successor de Cronos. Personificava el poder, la llei i l'orde còsmic i social. Fou salvat de la voracitat de Cronos per astúcia de sa mare, Rea. Va desposseir el déu Cronos del seu poder. Es proclamà el primer dels déus. Fruit de la seua unió amb femelles mortals, va tindre diversos fills que foren herois.

/// LETO

Filla de Ceos i Febe. De la seua unió amb Zeus, nasqueren Apol·lo i Àrtemis. A causa dels zels d'Hera, hagué d'anar-se'n a Delos, una illa estèril i flotant que escapava al poder d'Hera.

/// HERA

Deessa, germana i esposa de Zeus. Protegia els matrimonis, els naixements i la criança dels xiquets. Els seus principals centres de culte foren Argos i Dodona.

HERA

ACTIVITATS

15/ A què creus que es deu el dolor que sent el narrador ja en les primeres línies del text?

16/ Alguns fragments d'este text es troben inserits dins de la novel·la *Tirant lo Blanc*. Busca informació sobre esta novel·la i digues breument de què tracta.

Los cinco libros del Tirante el Blanco de Roca Salada. Valladolid. 1511.

Tirant lo Blanc. 1490

17/ En el segon paràgraf del text s'esmenta el rei Joan. Es tracta de Joan II, que succeí el rei Alfons el Magnànim. Busca informació sobre este rei i fes-ne un resum.

Mapa del Regne de Nàpols i Sicília: Segle xv.

Alfons el Magnànim.

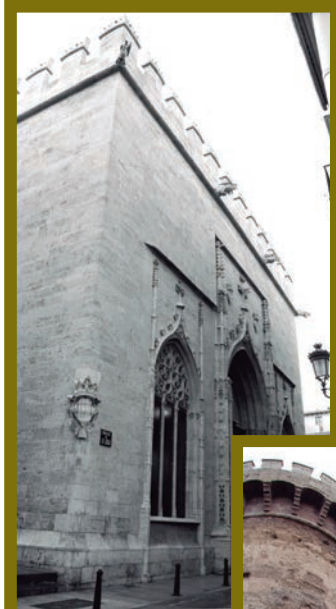
MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

LLEGIM

18/ Busca informació sobre la València del segle xv i fes-ne un resum.

19/ Què li passa al protagonista en el 3r paràgraf del fragment del text de la «Tragèdia de Caldesa» que estem treballant?

Llotja de València. Segle xv.

Torres de Quart de València. Segle xv.

Casa senyorial del carrer de Cavallers. València.

20/ Com acaba la història que se'ns conta?

21/ Qui és Apol·lo segons la mitologia? Fes-ne una breu descripció.

22/ Escriu el significat de les paraules que tot seguit t'indiquem després de fer les consultes oportunes.

Tristor:

Refusar:

Crim:

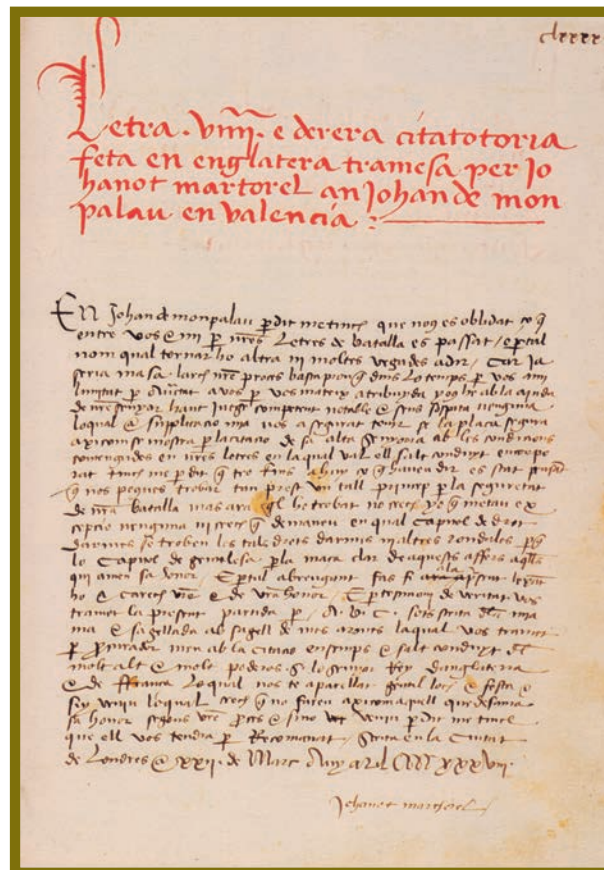
Esdevenir:

Coneixença:

Cambra:

Migjorn:

23/ Adapta al valencià actual el fragment de text de «Tragèdia de Caldesa» que hi ha escrit en la columna de l'esquerra.

Lletra de batalla.

Original	Valencià actual
Ab esperança de tant discretes noves, romanguí yo sol en la cambra, la porta de la qual ella no s'oblidà, ab fel tancadura, sagellar. No sé si fretura de finestra feya la casa tenebrosa, que a mi paregué, dos hores après migjorn, la nit ab ses escuras ales ocupava la terra, ho si Apol·lo amagava la sua luminosa cara, estimant cosa no rahonable aquesta casa fos per ell il·luminada a la hora que tant desonest crim se cometia.	

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

24/ Verdader o fals. Indica amb una creu si són verdaderes o falses les afirmacions que es fan en el text.

		V	F
A	Refusa la mort.		
B	Sempre es mostra content.		
C	Diu que la filla d'Agènor és gentil.		
D	Parla del Regne de València.		
E	Diu de la província d'Espanya que és «feroce i bel·licosa».		
F	Parla de la mare d'una senyora.		
G	Apol·lo ensenyava la lluminosa cara de la senyora.		
H	Es referix a un crim que es va cometre.		

25/ Escriu tots els noms de persona que apareixen en el text (per exemple Agènor), així com els noms propis de llocs.

NOMS DE PERSONA
(Antropònims)

NOMS DE LLOCS
(Topònims)

26/ Contesta les preguntes següents:

a) A quina ciutat es referix quan parla de «dins los murs de la sua major ciutat»?

b) A què es referix en parlar de «lo món, en terror convertit, alegria no celebre»?

c) A qui es referix quan diu «una ínclita donzella, en bellea sens par»?

d) Què vol dir Roís de Corella en esta frase: «Bollint la mar, los peixos a la riba lance»?

27/ Consulta qualsevol font (oral o escrita) per a esbrinar el significat de la «Tragèdia de Caldesa», que estem treballant.

28/ De les tres possibilitats que hi ha, marca la que siga correcta.

a) Caldesa:

- ☐ És una prostituta.
- ☐ És una dona que va morir verge.
- ☐ És una dona casta fins que la insistència de l'home li fa perdre la castedat.

b) La contextualització que fa de les terres valencianes:

- ☐ És de l'època dels Reis Catòlics.
- ☐ Correspon a l'època de domini àrab.
- ☐ És de poc després de la mort d'Alfons el Magnànim.

c) La imatge del castell rodejat pel mur és:

- ☐ Típica trobadoresca.
- ☐ Típica de l'Edat Moderna.
- ☐ Típica del Renaixement italià.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

29/ Completa la cronologia fent les consultes oportunes.

ANY	FETS I ESDEVENIMENTS POLÍTICS I SOCIALS	FETS I ESDEVENIMENTS LITERARIS I CULTURALS	BIOGRAFIA DE JOAN ROÍS DE CORELLA
1410			
	Alfons el Magnànim partix definitivament cap a Itàlia.		
		Edificació del convent de la Trinitat.	
1441-1460			
			Proses mitològiques.
1458			
		Elaboració de la major part dels capítols del <i>Tirant lo Blanc</i> per part de Joanot Martorell.	
			Joan Roís de Corella atorga testament.
1490			
1497			

30/ Sobre un plànol de la ciutat de València del segle xv, marca l'itinerari següent: plaça Rodrigo Botet, carrer de les Avellanes, església de Sant Joan de l'Hospital, carrer de Cavallers, Llotja, Torres de Quart, plaça de l'Ajuntament, convent de la Trinitat, porta romànica de la catedral. Comenta la importància dels llocs indicats en relació amb la vida i l'obra de Joan Roís de Corella i amb l'època en què va viure.

Porta romànica de la catedral de València.

31/ Amb els companys de la teua classe, posa en pràctica l'itinerari per la ciutat de València que s'ha treballat en l'activitat anterior.

Llotja de València. Segle xv.

Carrer de Cavallers de València.

32/ Sobre un plànol de la ciutat de Gandia, marca un itinerari assenyalant el nom d'alguns llocs importants del segle xv.

RECORDA

/ *El Tirant lo Blanc* és una novel·la del segle xv escrita en valencià per Joanot Martorell.

/ Apol·lo és un déu grec, fill de Zeus i germà bessó d'Àrtemis.

/ El convent de la Trinitat es va construir entre els anys 1446 i 1449.

/ Joan Roís de Corella va escriure la «Tragèdia de Caldesa» l'any 1458.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

TERCER I QUART D'ESO

33/ Consulta i completa els buits en el text següent:

Joan _____ de Corella
fou fill d'Ausiàs Roís de Corella i
d'Aldonça _____. Va ser
el _____ de cinc fills.

Els Roís de Corella van contribuir,
entre 1446 i 1449, a l'edificació del
_____. Entre el 15
de gener del 1456 i el 26 de setembre del
1461, Joan Roís de _____ va ser
armat _____.

Va fer testament l'any _____
a favor de la seua germana _____
_____, que esdevingué
hereua _____ dels seus béns.

Joan Roís de Corella va morir a _____
_____ el 6 d'octubre del
_____.

Església de Santa Maria. Gandia.

Palau Ducal. Gandia

Palau Ducal. Gandia.

Restes de muralla. Gandia

34/ Marca amb una creu, segons que siguen verdaderes o falses, les afirmacions de l'apartat «En acabar».

Núm.	Afirmació	Abans de començar		En acabar	
		V	F	V	F
1	Joan Roís de Corella fou un trobador.				
2	Joan Roís de Corella visqué en el segle XVIII.				
3	L'autor del «Desengany» fou sor Isabel de Villena.				
4	La «Tragèdia de Caldesa» és un poema de quatre estrofes de sis versos cadascuna escrit per Joan Roís de Corella.				
5	El «Desengany» és una obra escrita en vers.				
6	Una altra obra exclusivament escrita en vers, de Joan Roís de Corella, és la «Tragèdia de Caldesa».				
7	Ausiàs Roís de Corella era el pare de Joan Roís de Corella.				
8	Joan Roís de Corella nasqué en 1635.				
9	Joan Roís de Corella fou poeta, teòleg i noble.				
10	L'hereua de Joan Roís de Corella fou, segons testament, la seua germana Carmesina.				
11	Joan Roís de Corella i la seua família tingueren relació amb les poblacions de Gandia i València.				
12	Joan Roís de Corella vivia habitualment en la ciutat de València.				

35/ Compara les diferències en les respostes de l'activitat 34 i, una vegada comptabilitzat el resultat, valora com ha sigut el teu aprenentatge.

a) He après prou bé:

b) He après molt:

c) Hauria d'haver treballat més:

d) Hauria d'haver treballat molt més:

e) Què puc fer per a millorar?

1/ _____
2/ _____
3/ _____
4/ _____
5/ _____

f) Altres aspectes.

BATXILLERAT

HÉCTOR

PREGUNTES INICIALS

/ Coneixes la vida i l'obra de l'escriptor valencià Joan Roís de Corella?
/ Coneixes algun esdeveniment polític i social que ocorregué en l'època en què visqué Joan Roís de Corella?
/ I algun fet cultural i literari?
/ Saps el nom d'algun escriptor valencià contemporani de Joan Roís de Corella?
/ Què saps de la família de Joan Roís de Corella?
/ Què van significar València i Gandia en la vida del nostre autor i de la seua família?
/ Què és un epitafi?
/ Coneixes el significat dels elements de teoria literària següents: al·literació, anàfora, concatenació, diègesi, epopeia, falla, ironia, onomatopeia, perífrasi, personificació, plany...?
/ Quina diferència hi ha entre rima creuada i rima encadenada?
/ Van tindre importància els elements mitològics en l'obra de Joan Roís de Corella?

ACÍ VEUREM

/ Alguns trets de la vida i l'obra de Joan Roís de Corella i de la seua família.
/ Alguns fets o esdeveniments polítics, socials, culturals i literaris en l'època que visqué Joan Roís de Corella.
/ El nom i algunes notes sobre l'obra d'escriptors valencians contemporanis de Joan Roís de Corella.
/ La relació de València i Gandia en la vida de Joan Roís de Corella i la seua família.
/ El significat del terme *epitafi*.

/ Vocabularis bàsics inherents a alguns fragments de textos de Joan Roís de Corella.
/ Fragments de textos d'obres del nostre autor.
/ El significat d'alguns elements de teoria literària: al·literació, anàfora, concatenació, diègesi, epopeia, falla, ironia, onomatopeia, perífrasi, personificació i plany.
/ Semblances i diferències entre la rima creuada i la rima encadenada.
/ Presència d'alguns elements de la mitologia clàssica en les obres de Joan Roís de Corella.

Previ: Abans de començar a treballar estes pàgines sobre la vida i l'obra de Joan Roís de Corella, respon en l'apartat «Abans de començar» de l'exercici 47 de la pàgina 103.

Joan Roís de Corella.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

LLIG I CONTESTA

Després de llegir la biografia de Joan Roís de Corella, respon les preguntes següents:

1/ Contesta estes preguntes marcant la resposta correcta entre les tres opcions que es donen.

a) On se suposa que nasqué Joan Roís de Corella?

- ☐ A Gandia.
- ☐ A València.
- ☐ A Cocentaina.

b) Quin lloc ocupava Joan Roís de Corella respecte dels germans?

- ☐ Era el primer.
- ☐ Era el segon.
- ☐ Era el quart.

c) El «Debat» és una obra de Joan Roís de Corella, poeta de la cort de:

- ☐ Jaume I.
- ☐ Carles de Viana.
- ☐ Pere el Cerimoniós.

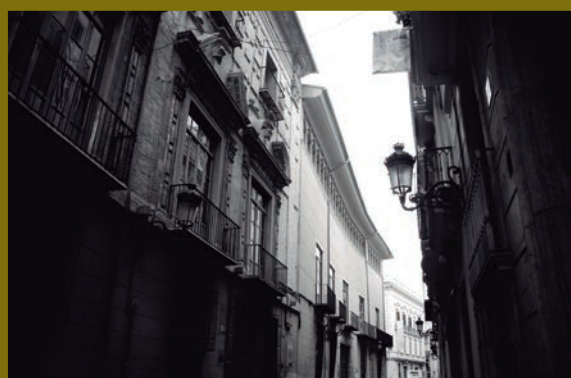
d) L'obra que Joan Roís de Corella va escriure era:

- ☐ Profana.
- ☐ Religiosa.
- ☐ Profana i religiosa.

e) Quin és el nom de la dona amb qui Joan Roís de Corella tingué una relació sentimental?

- ☐ Estefania.
- ☐ Isabel.
- ☐ Hero.

2/ Ara traça un itinerari per la ciutat de València marcant sobre un plànol els llocs més importants de la València de l'època de Joan Roís de Corella, partint de la plaça de Rodrigo Botet, on l'autor va viure en companyia de la seua família.

Carrer dels Cavallers de València.

Torres de Quart. València. Segle xv.

HISTÒRIA DE LEANDRE I HERO

La història d'estos dos enamorats es llig a través de l'al·legoria amorosa del mar en tempesta, àmpliament difosa per Ausiàs March. Joan Roís de Corella comenta la història, la glossa a través d'algunes sentències i alguns poemes que apareixen en els punts àlgids de la història. Els amants s'oposaven, com Píram i Tisbe, a les lleis humanes que obligaven a respectar la decisió paterna per al matrimoni dels seus fills. Hero es va rebel·lar contra el seu pare i va permetre que l'amant fera del seu cos un vaixell i s'endinsara en la mar, de manera que, guiat pel foc que Hero encenia, poguera creuar l'estret dels Dardanel·ls. Però Ausiàs ja havia ensenyat als receptors de Corella que Fortuna fa que l'amant es confie, però que un dia gira la roda i convertix la mar calmada en tempestuosa fins a provocar el naufragi i la mort dels amants. Hero no es llança de la torre quan descobreix el cos mort de Leandre, com ens ha ensenyat la tradició, perquè les seues fonts clàssiques no contenien el final de la història; no obstant això, Leandre es va refiar de Fiammetta, que en l'«Elegia di madonna Fiammetta» narra que Hero descendix de la torre, abraça Leandre i fa un plany abraçant el seu cadàver, com una pietà.

TEXT 1

LEANDRE I HERO

Estava la mar quieta, que pareixia que només s'havia enfurit tant contra la vida de Leandre. El cel clar, la nit en calma. Els aires i els vents, la lluna, els planetes i les estrelles es planyien amb una quietud

atenta a l'adolorit plany d'Hero. Els peixos i els ocells, nadant per l'aigua i volant, venien a la riba a les exèquies de Leandre, i amb les seues veus planyien la mort del seu hoste, dolent-se amb Hero. Però plorant sang, que les llàgrimes d'aigua ja les tenia esgotades, es lamentava més que ningú, estesa sobre el cos, l'única que perdia aquell qui per ella havia perdut la vida en l'aigua. I amb paraules que bastarien per a rompre les pedres, els diamants i l'acer, plorant es lamentava d'aquesta manera:

-Oh Leandre, per mi més miserable que tots els vius, mort per mi en l'aigua, tu que en terra vivies només per mi! Com puc jo plànyer com mereixes sobre el teu cos, encara viva, veient-te a tu mort per mi? Jo viuré perquè, vivint un poc, puga plorar lamentant amb gran dolor el teu naufragi; que, si jo abandone la vida ara mateix, qui tindrà prou mèrits per a plorar dolent-se de la teua i meua mala sort? Viuré jo, doncs, perquè dolga la teua mort, per mi causada, i de seguida per tu moriré. I no seré per tu plorada, tot i morir per tu. I això, amb molta raó, ja que tu primer has perdut la vida per mi. Oh, el meu i només meu Leandre! Per mi convivia la natural terra i a les salades aigües et diverties en delitós viatge. Per mi havies fet del teu cos galera que portava a la riba de Sestos la meua estimadíssima mercaderia. I travessant una forta tempesta, has llançat la càrrega de la teua ànima, que el teu cos no podia sostenir-la pel pes que portava, carregada del meu amor. I així, lleuger, sense càrrega, has pogut fondejar a la riba de Sestos, i estés, fred, banyat i mort, tens les espatles allí on tenies els peus quan, viu, m'abraçaves.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

Oh, entristits i piadosos peixos, que ensems amb mi planyeu la mort del vostre amic Leandre! Per què no l'ajudàveu fins al port desitjat? Però així i tot us regracie molt la vostra mansuetud tan benigna, perquè heu acompanyat el seu cos íntegre fins a la riba, la qual cosa demostra clarament que, viu, també l'hauríeu acompanyat, si l'adversa fortuna no s'hagués oposat amb tanta força a la seua vida i a la meua.

Oh, miserables pare i mare de Leandre, als quals serà dolorosa la mort del fill més temps que a mi, perquè no sabreu patir tant com jo per la seua mort! I tu, pare meu, Auster, veuràs en un sol dia les noces i la sepultura de la teua filla, no amb el gendre que volies. I tu, Leandre, perdona si no celebre més llargues les teues exèquies, que a la meua boca falta la veu i als meus ulls aigua i sang per a lamentar plorant més llargament la teua mort. I si morint així expire, no podré escalfar el teu cos ja fred amb la meua sang, l'unte i l'embalsame, i que la meua dida, que t'estimava a tu no menys que a mi, ens embene i ens amortalle amdós, abraçats com si fóssem un sol cos, amb aquelles teles que tenia preparades per a eixugar-te a tu viu, i que ens tanque en un

sepulcre tan estret que els nostres ossos, mesclats, a la fi es convertesquen en una sola pols. I en lletres gregues escriga sobre la nostra toma aquest epitafi esculpit:

Amor cruel, qui els ha units en vida,
i amb gran dolor la vida els ha fet perdre,
després de morts els tanca en el sepulcre.

Encara dient aquestes paraules acompanyades de greus plors, tragué de la beina el punyal que sostenia la corretja de Leandre mort, i posat el pom sobre el cor sobre el de Leandre i la punta sobre el seu, llançant el cos a pes sobre el de Leandre amb esforç d'amor cruel, la miserable Hero expirà entre els braços freds d'aquell mort per qui moria.

Versió d'E. J. Verger, 2013. Editorial Barcino /
Acadèmia Valenciana de la Llengua

VOCABULARI BÀSIC

Abduis: Ambdós.

Copagorja: Arma blanca més curta que l'espasa, daga.

Ensems: Juntament, al mateix temps.

Fall: Perd, li falla, li manca.

Hoste: Qui s'allotja en casa d'un altre.

Plànyer: Plorar sentidament.

Després de llegir el text:

3/ Fes un resum breu del text que acabes de llegir.

4/ Busca en Internet, enciclopèdies, etc., la història de Leandre i Hero, i compara el resum fet en l'activitat anterior amb la informació que trobes. Assenyalan les diferències.

5/ Contesta les següents preguntes:

- a) Quina relació tenen Leandre i Hero?
- b) Com mor Leandre?
- c) Per què Hero decidix llevar-se la vida?
- d) Com li diuen al pare d'Hero?

6/ La història descrita en el text ens arriba a través de dos veus. Quines són, i quina diferència hi ha entre estes dos veus?

7/ En el text apareix un epitafi en vers. Què és un epitafi? Quina idea vol transmetre l'epitafi?

John Sell Codman. *Ruïnes d'una tomba antiga.*

8/ Mesura els versos de l'epitafi que apareix en el text.

*Amor cruel, qui els ha units en vida,
i amb gran dolor la vida els ha fet perdre,
després de morts els tanca en el sepulcre.*

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

9/ Inventa un epitafi sobre una parella imaginària en què ha mort l'estimada, i no l'estimat, com en este cas.

10/ Indica quin temps verbal i quin tipus d'oració fa servir Hero en el seu parlament.

11/ Fixa't en l'adaptació del fragment següent al valencià actual.

12/ Documenta't sobre l'Hel·lespont i localitza'l en un mapa.

13/ Per què es diu Hel·lespont?

14/ Documenta't sobre els mites relacionats amb el velló d'or i assenjala'ls.

Valencià original	Valencià actual
Estava la mar segura, que paria sol contra la vida de Leànder havia pres tanta fúria. Lo cel clar, la nit quieta, los ayres e los vents, Diana e las planetas he les esteles, ab una seguretat atenta, a l'adolorit plant de Hero planyent atenien. Los peixos e los ocells, per l'aygua nadant e volant, a la rriba venien a les obsèques de Leànder e, ab lurs veus ensemps ab Hero dolent, la mort de lur oste planyien. Mas sobre totes plorant sanch que de aygua les làgremes ja tenia despeses lamentava, estesa sobre lo cos, aquella que sola perdia aquell qui per ella en les aygües havia perdut la vida. E, ab paraules que les pedrenyeres, los diamants, l'acer bastarien a rompre, en semblant estil planyent deplorava.	Estava la mar tan tranquil·la, que pareixia que sols contra la vida de Leandre havia mostrat tanta fúria. El cel clar, la nit en repòs, l'aire i els vents, Diana i els planetes, i les estreles, amb una seguretat atenta, a l'adolorit plany d'Hero planyent atenien. Els peixos i els ocells, per l'aigua nadant i volant, a la riba venien a les exèquies de Leandre i, amb les seues veus a l'uníson amb Hero patint, la mort del seu hoste planyien. Mes sobre totes plorant sang que d'aigua les llàgrimes ja tenia exhaurides lamentava, estesa sobre el cos, aquella que sola perdia aquell qui per ella en les aigües havia perdut la vida. I, amb paraules que serien suficients per a rompre les pedrenyeres, els diamants o l'acer, en semblant estil planyent es lamentava.

Jàson i el velló d'or, 340 a. C.
Museu del Louvre.

VALENCIANA PROSA

El sintagma *valenciana prosa* apareix en diversos textos valencians de la segona meitat del segle xv. La primera vegada que apareix el terme és en obres de Corella, i els autors posteriors que l'esmenten són seguidors de l'estil corellà. L'estil corellà no és fruit d'una mera imitació del període ciceronià, sinó que ve marcat també per influències decisives, com el model de prosa en vulgar que oferia Boccaccio i les estratègies retòriques que s'aprenien de les *artes dictandi*. En el procés del pas del llatí al vulgar, de l'*afable poesia* a la *vulgar poesia*, els autors potenciaven la dignificació del vulgar davant del llatí amb l'estil artitzat: no era una imitació de la prosa llatina, sinó una recerca d'un nou estil en *vulgar prosa*, una prosa d'art en vulgar de València o valenciana, ja que era obra de Joan Roís de Corella, de Miquel Peres o de Bernardí Vallmanya, tots tres valencians.

Roís de Corella empra regularment unes tècniques per a embellir i dignificar el seu model de prosa en vulgar, una prosa *artitzada* i que provoca *alteritat* respecte de la llengua col·loquial. Són unes característiques formals que amplifiquen el discurs artístic. Estes tècniques són les següents: 1) la presència abundant d'*epítets* en quasi tots els substantius; 2) les *expressions de caràcter paratàctic*, emprades en traduccions medievals en la nostra llengua, que es conformen amb la coordinació de dos o més adjectius, de dos o més substantius o de dos o més formes verbals,

que solen ser sinònims en tots els casos; 3) l'*ús reiterat de les formes no personals del verb* en dos contextos determinats: com a perífrasi verbal que equival a un únic verb en forma personal i com a clàusules subordinades; 4) les *fòrmules de gerundi i d'infinitiu*, del tipus *demanant te soplique* o *esdevenir nos poden*; 5) l'*exclamació*, amb la qual s'intensifica el patetisme; 6) la *metàfora* i l'*al·legoria*; 7) la *hipèrbole*; 8) l'*ambientació*, com ara les descripcions cronològiques de caire mitològic o el detallisme dels objectes; 9) les subordinades comparatives, introduïdes molt sovint per l'adverbi *ans*; 10) el *predicatiu negat* que introduïx una subordinada comparativa; 11) la pèrdua del nexa subordinant completiu *que*; 12) els aspectes prosòdics, el ritme que conté este model de prosa, deutor d'altres estilemes, com ara la *iteratio* d'adjectius, substantius o verbs oferix un ritme concret al text, així com també les perífrasis verbals.

Finalment, hi ha qui ha considerat que l'estil artitzat corellà no ha de rebre el nom de *valenciana prosa*, sinó que este sintagma es referix a la llengua parlada a València.

15/ En l'obra de Corella es veuen mostres de la *valenciana prosa*. Quins altres autors empen este tipus de prosa?

16/ Quins trets estilístics caracteritzen este estil?

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

RECORDEM

/ «La Història de Leandre i Hero» és una composició en prosa de Joan Roís de Corella fonamentada en una llegenda, i no en la tradició literària culta.

/ Leandre i Hero són dos enamorats d'Europa i Àsia, separats per l'estret de l'Hel·lespont o Dardanels.

/ Hero fa un plany sobre el cos de Leandre com si es tractara d'una *pietat*.

SEPULTURA

Es tracta d'una composició de trenta versos estramps, organitzats en tres dècimes. La intertextualitat dels epitafis ha provocat problemes d'edició crítica i, en conseqüència, d'interpretació del text, derivats d'un tret peculiar d'esta poesia: l'encavalcament interestròfic del mot-confessió de l'amada. El tema de la composició és bastant innovador, ja que matisa el tòpic poètic de la dona cruel que no correspon l'amor del seu enamorat, ni tan sols quan este desitja acabar el seu patiment amb la mort. A través de la descripció de la sepultura de l'enamorada, s'establix un intens desdoblament de veus i perspectives, que arriben a transmetre informació en diversos sentits. El sepulcre té un grup escultòric compost per l'amada i l'amant. La primera cobla està dedicada a descriure la figura d'ell, agenollat als peus d'ella com a mostra de victòria, com queda gravat en lletres d'or en l'epitafi de l'amada. La segona estrofa comença amb l'escultura femenina de la sepultura, que, a través de la iconografia i la seua simbologia, ens avança el que diu d'ella l'epitafi:

l'honestat, la puresa, el matrimoni i la fidelitat. És a través de la seua sepultura que l'enamorada confessa el seu amor al poeta, un amor que, materialment, no ha estat correspost en vida per a poder mantindre's virtuosa, honesta. El joc de perspectives és tal, que l'amant imagina una futura sepultura de l'enamorada, a través de la qual, tot i estar morts tant ell com ella, la seua amada el correspondrà post mortem. Com en Ausiàs March, este amor verdader sobrepassa la mort i, si no s'havia pogut dur a terme en vida, ha sigut perquè un dels dos enamorats no és capaç d'amar honestament. Esta és la novetat de Corella, el seu matís filogin: la crueltat de la dona és sols aparença, ja que, vol amar honestament i és l'home qui no pot fer-ho sense la carn.

TEXT 2

«LA SEPULTURA»

En lletres d'or, tindreu en lo sepulcre
la mia mort per excel·lent triümfó,
on clar veuran m'haveu llançat del segle
ab honestat matant ma vida morta.

- 5 E jo, esculpit als vostres peus en marbre,
agenollat, mostraré gest tan simple,
que tots diran, ab los ulls corrents aigua:
«Cruel virtut, que no la pogué vençre
gest tan humil d'aquest, qui fon un fènix
10 en vera amor, més amant que tot altre!».

Estareu vós d'alabaust en figura
treta del viu, imatge de Helena,
en lo dit quart tenint un esmaragde,
i, en l'altra mà, un ram de agnus castus,

- 15 sobre lo qual planyerà una tortra.
E dirà El mot, escrit sobre verds lliris:
«Si per algú virtut se degué perdre,
sol per a vós jo la volguera rompre;
però lo mal no es deu jamés concebre
- 20 per esperar algun bé en puga nàixer.
Si no poguí restaurar-vos lo viure
sol per temor d'honestat ofendre,
no us vull negar com aprenquí de doldre:
a Déu pregant guardàs del fondo carçre
- 25 vostre sperit, que al meu era conforme». Mudarà el gest la mia forma en pedra
quan llegiran aquest mot en la tomba.
Pensant per mi haveu après de plànyer!
E no em doldrà la mia vida trista,
- 30 que sol per vós la poguí bé despendre.

Versió d'E. J. Verger, 2013. Editorial Barcino /
Acadèmia Valenciana de la Llengua

VOCABULARI BÀSIC

Carçre: Presó.

Esmaragde: Esmaragda.

Jamés: Mai.

Tortra: Tórtora.

Vençre: Vèncer.

Ver: Verdader.

17/ Contesta les preguntes següents:

- a) De quin color són i què simbolitzen l'alabastre i l'esmaragda?

- b) De quina Elena es tracta i per què compara l'amada amb ella?

- c) Quin és el dit quart i què simbolitza?

- d) Busca el significat de l'*agnocast* o *agnus castus*.

- e) Què és el *mot*? Quins altres coneixes de Corella.

18/ Compara el poema «La sepultura» amb este altre de Joan Roís de Corella:

PLANY D'AMOR

- Mos ulls, tancats perquè altra no mire,
si els obre mai, la mort suplic los tanque;
l'aigua de plor, puix no es pot fer s'estanque,
un poc espai pendrà per on espire.
- 5 Sol pel desert, fugint la primavera,
en ram florit no pendré mai posada
amb plorós cant; en aigua reposada
nunca beuré, en font ni en ribera.
- 10 Flor d'honestat, estarà en la bandera,
sobre el meu vas, un mot de lletres negres:
«Corella és mort, qui'n dies poc alegres
sempre vixqué, per amar amb espera».

Versió d'E. J. Verger, 2013. Editorial Barcino /
Acadèmia Valenciana de la Llengua

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

a) Quines diferències i semblances hi trobes?

b) Explica el significat de la tórtora en «La sepultura».

c) De qui és el sepulcre i l'epitafi d'este poema?

TEORIA LITERÀRIA

RECORDA I FES

19/ Recorda els conceptes següents:

vers, estrofa, poema, versos d'art major, versos d'art menor, cesura, hemistiqui, rima, mètrica, rima assonant, rima consonant, cobla, dècima, retronxa, ritme, vers decasíl·lab, sinalefa, elisió, hiat (hiatus), metàfora, metonímia, símil i elisió.

Si no recordes algun concepte, fes les consultes pertinents.

20/ A continuació, indica en el lloc oportú el terme que significa cada definició, a partir de la següent relació de paraules:

al·literació, anàfora, concatenació, diègesi, epopeia, faula, ironia, onomatopeia, perífrasi, personificació i plany.

Al·literació	Figura retòrica que consisteix en la repetició d'un mateix so en una composició.
	Gènere que representa un lament fúnebre per la mort d'un gran personatge, d'un amic, d'una dama...
	Aparició d'idees o accions, relacionades entre si al llarg d'una composició, de manera que cada frase va completant el significat total del conjunt.
	Figura retòrica que consisteix a expressar una cosa amb uns termes contraris a aquells que s'haurien d'utilitzar, de manera que esta explicació fa la impressió de burla. El sentit és el contrari d'allò que apareix escrit o expressat oralment.
	Atribució de qualitats o comportaments humans a éssers inanimats o irracionals.
	Figura retòrica o recurs expressiu que consisteix a substituir un mot concret amb una frase que el defineix o amb una paraula o imatge que el representa.
	Gènere narratiu on els personatges són animals que actuen com si foren éssers racionals. Estos personatges representen un exemple per a la societat.
	Terme grec que significa relat o exposició de determinats fets que passen successivament.
	Poema extens referit a les gestes i aventures que tenen lloc en un determinat moment i en un espai concret, com ara una nació.
	Repetició d'una o més paraules al començament d'una sèrie d'oracions.
	Repetició de sons naturals produïts per persones, animals o coses.

OBSERVA I FES

21/ Tot seguit especifiquem el significat dels conceptes *rima creuada* i *rima encadenada* amb un exemple per a cada cas.

Para atenció i, a continuació, busca o inventa dos composicions breus per a cada classe de rima.

a) Rima creuada:

Quan el primer vers es combina amb el quart i el segon amb el tercer, recordant els braços d'una creu (ABBA).

Exemple:

Bullirà el mar com la cassola en forn 10 A
mudant color e l'estat natural, 10 B
e mostrarà voler tot res mal 10 B
que sobre si atur un punt al jorn 10 A
(...)

AUSIÀS MARCH

Ara inventa't una composició que presente rima creuada o busca'n un exemple.

b) Rima encadenada:

Quan els versos es combinen de manera alterna, el primer amb el tercer i el segon amb el quart, recordant les baules d'una cadena (ABAB).

Exemple:

Com la gavina de la mar blavosa 10 A
que en la tranquil·la platja fa son niu, 10 B
com lo nevat colom que el vol reposa 10 A
de l'arbre verd en lo brancatge ombriu 10 B
(...)

TEODOR LLORENTE

Ara inventa't una composició que presente rima encadenada o busca'n un exemple.

LLIG I ESCRIU

22/ Un quartet és una combinació de quatre versos d'art major, mentre que una quarteta és una combinació de quatre versos d'art menor.

Tenint en compte el que hem dit, deduïx el significat de quintet i de quinteta.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

a) Un quintet és:

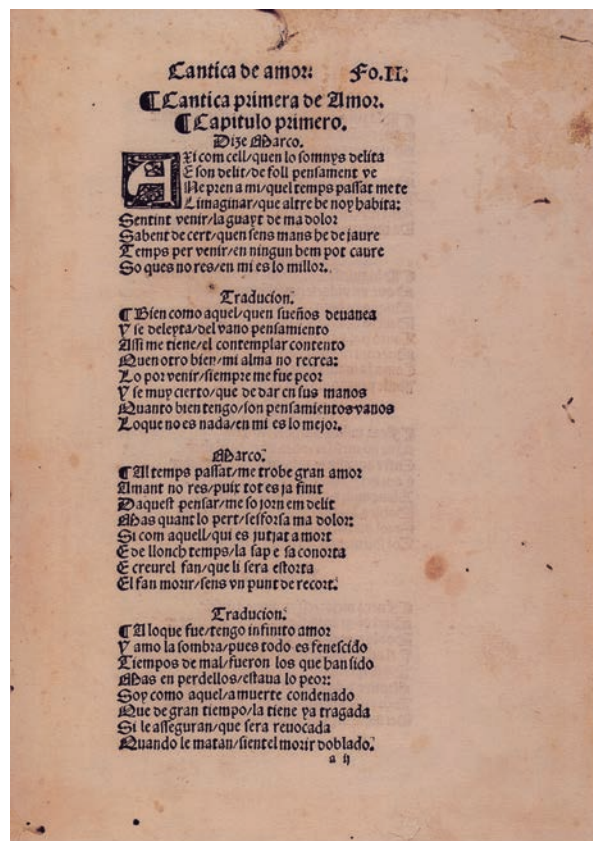
b) Una quinteta és:

Parlarem d'octava per a referir-nos a una estrofa de huit versos d'art major, generalment decasíl·labs, cesurats d'estructura 4 + 6, i amb una estructura en dos quartets. Cal dir que l'octava clàssica en la nostra literatura rep el nom de *cobla*.

Després de llegir el text de «La sepultura»:

23/ Llig el text de «La sepultura» i explica'n el significat en sis línies com a mínim.

24/ Explica la relació que hi ha entre el poema «La sepultura», de Joan Roís de Corella, i els «Cants de mort», d'Ausiàs March.

Cants d'amor. Ausiàs March.

25/ Quin és el sexe del personatge que parla en el text? Com ho saps?

26/ Analitza la segona estrofa del poema «La sepultura» que es transcriu a continuació:

Estareu vós d'alabaust en figura
treta del viu, imatge de Helena,
en lo dit quart tenint un esmaragde,
i, en l'altra mà, un ram de agnus castus,
sobre lo qual planyerà una tortra.
E dirà el mot, escrit sobre verds lliris:

«Si per algú virtut se degué perdre,
sol per a vós jo la volguera rompre;
però lo mal no es deu jamés concebre
20 per esperar algun bé en puga nàixer.

Si no poguí restaurar-vos lo viure
sol per temor d'honestat ofendre,
no us vull negar com aprenguí de doldre:
a Déu pregant guardàs del fondo carçre
25 vostre esperit, que al meu era conforme». Mudarà el gest la mia forma en pedra
quan llegiran aquest mot en la tomba.
Pensant per mi haveu après de plànyer!
E no em doldrà la mia vida trista,
30 que sol per vós la poguí bé despendre.

27/ Digueu els temps verbals que apareixen en el text «La sepultura», de Joan Roís de Corella.

28/ Fes un poema de 10 versos on s'indique el sentiment d'un jove enamorat que contempla la sepultura de la seua amada, morta de manera tràgica.

29/ Tria la resposta correcta.

a) «La sepultura» té una simbologia respecte de:

- ☐ Déu i els sants.
- ☐ La joventut i la vellesa.
- ☐ La fidelitat, la puresa i la castedat.

b) En «La sepultura» apareixen versos estramps, que són:

- ☐ Versos sense rima, decasíl·labs, femenins.
- ☐ Versos referits a temes diferents.
- ☐ Versos amb rima assonant, octosíl·labs i masculins.

c) En el text se suggerix que la dona:

- ☐ Correspon a l'home sexualment.
- ☐ Sap que l'home podrà refrenar els seus impulsos sexuals i preferix morir.
- ☐ Reconeix haver tingut relacions sexuals amb el seu amant.

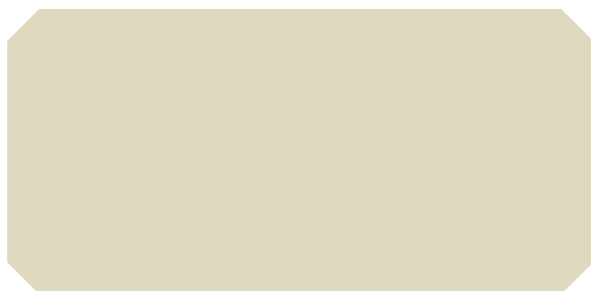
MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

30/ Associa cada fragment de vers de la columna de l'esquerra amb un fragment de vers de la columna de la dreta. Pots consultar el text.

1	en lletres d'or		un ram de agnus castus
2	Estareu vós		restaurar-vos lo viure
3	i, en l'altra mà,		d'alabaust en figura
4	Si per algú		la mia forma en pedra
5	sol per a vós	1	tindreu en lo sepulcre
6	Si no poguí		guardàs del fondo carçre
7	a Déu pregant		virtut se degué perdre
8	Mudarà el gest		la mia vida trista
9	Pensant per mi		jo la volguera rompre
10	E no em doldrà		haveu après de plànyer

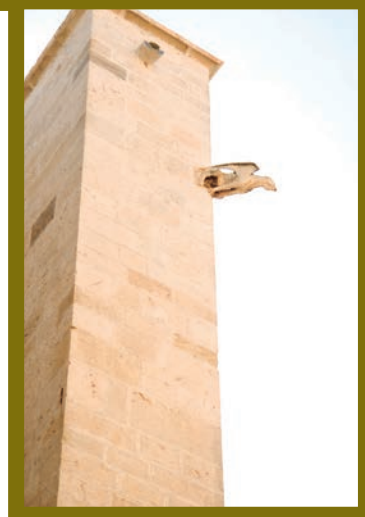
31/ Compara el text de «Leandre i Hero» i el de «La sepultura», i explica les semblances i diferències pel que fa a gènere literari, tema, personatges que hi intervenen, etc.

32/ Investiga la relació de la ciutat de Gandia amb Joan Roís de Corella i la seua família, i fes una exposició de la informació que has esbrinat. A continuació, marca sobre el plànol de Gandia alguns indrets que foren importants en l'època de Roís de Corella.

Palau Ducal de Gandia.

Gàrgola de l'església de Santa Maria. Gandia.

RECORDEM

/ Parlem de rima creuada quan el primer vers es combina amb el quart, i el segon amb el tercer.

/ La quinteta és una combinació de cinc versos d'art menor.

/ Els versos estramps no tenen rima, són decasíl·labs i tendixen a ser femenins.

Plany dolorós de la reina Hècuba

Es caracteritza per ser el text corellà que més desgarradorament presenta el dolor, carregat d'un patetisme que es veu particularment en les obres de Sèneca, amb influència de la confessió intimista que ja havia practicat en obres mitològiques posteriors, d'arrels més sentimentals. Ara no és només la pèrdua d'un enamorat, sinó d'una família, de tres generacions. És el plany desesperat d'una esposa, d'una mare i d'una àvia, perquè els grecs havien assassinat Príam, Hèctor i Astíana.

TEXT 3

PLANY DE LA REINA HÈCUBA

Los aires, escurits, retronaven; lo sol de color de sang se vestia; la terra, murmurant, en amples cavernes obrint reclamava; e tot l'univers, per extrem dol, general decaïment en breu prometia. E la cara del fill d'Hèctor no es mudava. Ab dolorosos siscles, que en los darrers cels clarament s'oïen, tots ploraven, sinó aquell sol per qui tots ploraven.

Moltes, quasi infinides, vegades he assajat escriure la mort cruel e feroce d'aquest nét meu e de Príam, e jamás lo paper no ha pogut comportar tanta crueldat escrita als qui après venran se presente. Ans la tinta negra, començant escriure lo caure de la tan alta torre, convertint-se en abundosa sang, així lo blanc paper tenyint abeurava, que m'era forçat deixar-me de tan dolorosa scriptura. Que en altres cartes la mort de aquest fill de l'animós Hèctor no consent ésser escrita, sinó en les dures roques sobre les quals caent lo seu delicat cors partit, trossejat e dilacerat, de real sang ha tintes, en recordació perpètua del traïment d'Eneas, de la cruel, falsa victòria dels grecs, de la mísera, adversa fortuna dels animosos troians.

Versió de T. Martínez, 1994. Edicions 62

VOCABULARI BÀSIC

Abeurar: Donar a beure.

Aprés: Després.

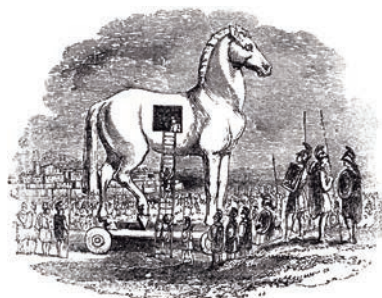
Siscle: Xiscle, crit agut i penetrant.

Cors: Cos.

Dilacerat: Fet trossos.

Escurit: Enfosquit.

33/ Llig el text de Roís de Corella titulat «Plany de la reina Hècuba» i exposa la relació que té amb la guerra entre grecs i troians.

Cavall de Troia. Gravet del segle XIX. Anònim.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

LLIG

/// HÈCTOR

Heroi i príncep troià, fill de Príam i Hècuba. Es casà amb Andròmaca. En una batalla matà Patrocle, amic i amant d'Aquil·les, i per això, este va matar Hèctor.

/// PRÍAM

Últim rei de Troia, espòs d'Hècuba i pare d'Hèctor i Paris. Se li atribueixen cinquanta fills (dèneu de bords i tres de dotats de poders profètics). Rebé el regne de mans d'Hèracles i va desaconsellar la guerra contra Grècia. El matà Neoptòlem davant de l'altar d'Atena (alguns opinen que el van matar damunt de la tomba d'Aquil·les).

/// PIRROS

A vegades anomenat Neoptòlem, era fill d'Aquil·les i de Deidamia, i també era conegut amb el nom de Pirro (el Ros). Participà en la Guerra de Troia. Va morir davant de l'altar d'Apol·lo, a Delfos.

/// AQUIL·LES

Heroi grec que apareix en la *Il·lada* com un heroï perfecte. Era fill de Peleu i Tetis. Paris va matar Aquil·les disparant-li una fletxa en el taló, que era l'única part immortal del seu cos.

34/ Consulta enciclopèdies, Internet i altres fonts d'informació, i explica qui eren Hècuba, Hèctor, Príam i Enees.

35/ Després de veure la pel·lícula Troia, fes-ne un resum. Destaca el protagonisme secundari d'Hècuba en la pel·lícula.

36/ Busca uns altres personatges relacionats amb el contingut del text, però que no hi apareixen, i explica de qui es tracta.

37/ Tria la resposta correcta en cada cas.

a) En el «Plany de la reina Hècuba» es mostren sentiments de:

- ☐ Alegria i dolor alhora.
- ☐ Patetisme per la mort dels éssers estimats.
- ☐ Exaltació de la voluntat personal.

b) En el text s'indica que:

- ☐ Una relació deshonest pot acabar en una catàstrofe (Guerra de Troia).
- ☐ Les guerres, en algunes ocasions, no tenen una raó real.
- ☐ Es fa la pau quan mor el protagonista.

c) En el text s'assenyala que:

- ☐ L'escena té lloc en una escola.
- ☐ El sol es feia de color roig.
- ☐ S'escribia sempre en paper.

38/ Explica les semblances i les diferències entre el text «Plany de la reina Hècuba» i «Leandre i Hero» pel que fa a gènere literari, contingut, significat, etc.

39/ Compara el contingut del text «Plany de la reina Hècuba» amb alguna situació de guerra en algun país o entre diferents països en l'actualitat.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

40/ Escriu un relat sobre alguna situació de guerra en algun moment de la història.

41/ Associa cada element de la columna de l'esquerra amb un element de la columna de la dreta. Pots consultar el text «Plany de la reina Hècuba» mentre fas l'exercici.

1	los aires escurits		clarament se oïen
2	lo sol		tanta crueldat escrita
3	dol general		decaïment en breu prometia
4	ab dolorosos siscles que en los darrers cels		d'aquest fill de l'animós hèctor
5	he assajat la mort cruel e feroce	1	retronaven
6	jamés lo paper no ha pogut comportar		dels animosos troians
7	ans la tinta negra, (...)		tenyint abeurava
8	així lo blanc paper		convertint-se en abundosa sang
9	que en altres cartes la mort		d'aquest nét meu e de príam
10	de la mísera adversa fortuna		de color de sang

RECORDEM

/ El «Plany de la reina Hècuba» és una composició en prosa de Joan Roís de Corella que presenta elements mitològics.
/ Hèctor fou un heroi troià, fill de Príam i Hècuba, i espòs d'Andròmaca.
/ Enees fou un heroi i un personatge de la *Ilíada* d'Homer, i un protagonista de l'*Eneida* de Virgili. Fou fill d'Anguies i d'Afrodita.

ORACIÓ A LA SACRATÍSSIMA VERGE MARIA

Composició de cinquanta-sis versos estramps, organitzats en set cobles, que alternen la veu dels qui fan l'oració i la de Maria. Té una estructura més complexa del que puga semblar a primera vista, ja que el prec pròpiament dit apareix directament en la primera i les dos últimes cobles. L'«Oració» es construeix sobre el convenciment que la mort de Crist ha sigut per a redimir els hòmens i mostrar el seu agraïment sincer, que justifica tot el dolor que tant Jesús com Maria van patir. Perquè això cobre força, les cobles centrals del poema presenten l'episodi i dibuixen una *mater dolorosa*, el plany de la qual es reproduïx en estil directe en la quarta i cinquena cobla, que arriba a un grau de patetisme notable. És un reconeixement del dolor de la mare a través de la justificació de la mort del seu fill carregat de tendresa i patetisme, on Maria ha d'intercedir pels hòmens davant de Jesús. La «Vida de la Sacratíssima Verge Maria» és la narració de la història de la Mare de Déu, centrada, lògicament, en els set gojos terrenals de Maria i closa amb una oració, com era habitual en el gènere dels *gaudia* i, sobretot, com Corella acostumava a fer en altres obres.

TEXT 4

ORACIÓ A LA SACRATÍSSIMA VERGE MARIA

(Fragment)

Amb plor tan gran que nostres pits abeura
e greu dolor que nostre cor esquinça,
venim a vós, filla de Déu e mare;
que nostra carn dels ossos se arranca
5 i l'esperit desitja l'ésser perdre,
pensant que, mort per nostres greus delictes,
ver Déu e hom, lo Fill de Déu e vostre
jau tot estés en vostres castes faldes.

Versió d'E. J. Verger, 2013. Editorial Barcino /
Acadèmia Valenciana de la Llengua

Pietà. Anònim de l'escola polonesa. Segle xv.

MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ALUMNAT

BATXILLERAT

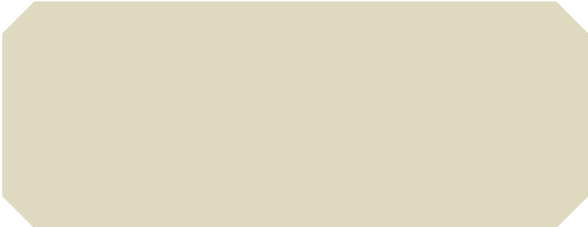
VOCABULARI BÀSIC

Abeura: Dóna a beure.

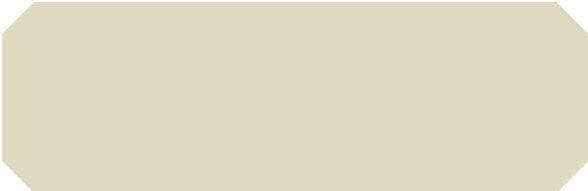
Esquinça: Esgarra.

Ver: Verdader, vetader.

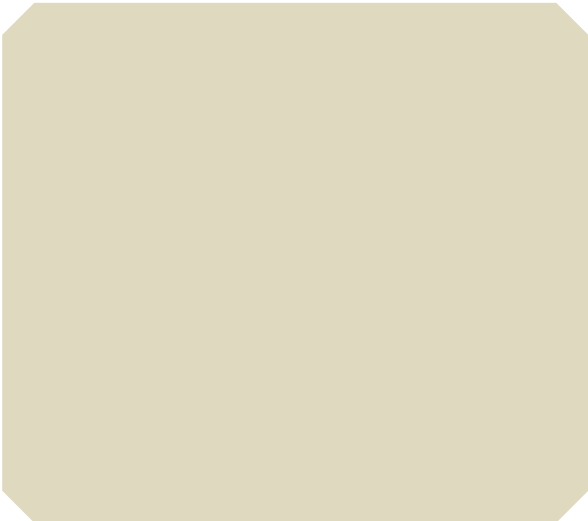
42/ Llig el fragment del poema que apareix més amunt i explica com es dedueix que es tracta d'una oració a la Mare de Déu.

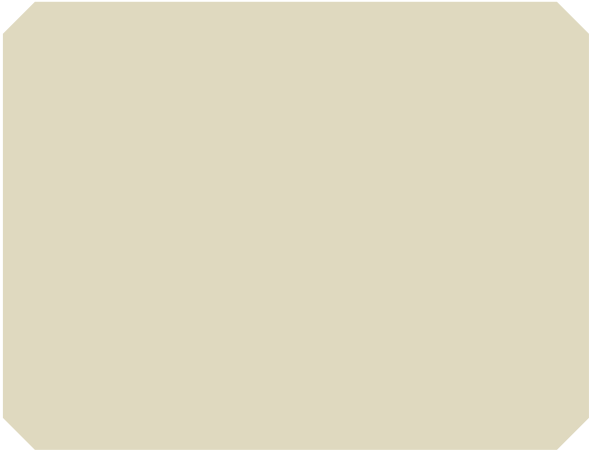
43/ Explica el significat de l'«Oració a la Sacratíssima Verge Maria», de Joan Roís de Corella.

44/ Escriu els primers hemistiquis de cada vers.

45/ Analitza el fragment de l'«Oració a la Sacratíssima Verge Maria».

46/ Escriu almenys un sinònim i un antònim de cada paraula escrita en la graella.

PARAULA	SINÒNIM	ANTÒNIM
plor		
gràcia		
arranca		
mort		
jaure		

47/ Marca amb una creu, segons que siguin verdaderes o falses, les afirmacions de l'apartat «En acabar».

Núm.	Afirmació	Abans de començar		En acabar	
		V	F	V	F
1	Joan Roís de Corella visqué deu anys a Flandes.				
2	Joan Roís de Corella visqué en el segle XIV.				
3	El text en prosa «Leandre i Hero» va ser escrit per Joanot Martorell.				
4	El fragment del text «Oració a la Sacratíssima Verge Maria» correspon a una obra en vers.				
5	El text «La sepultura» va ser escrit per Joan Roís de Corella i Ausiàs March.				
6	El text «Plany de la reina Hècuba» és una obra mitològica en prosa.				
7	Ausiàs Roís de Corella era el pare de Joan Roís de Corella.				
8	Joan Roís de Corella nasqué el 1635.				
9	Joan Roís de Corrella fou poeta, teòleg i noble.				
10	L'hereua de Joan Roís de Corella fou, segons testament, la seua germana Carmina.				

48/ Compara les diferències en les respostes de l'activitat «Previ» i la número 47 i, a continuació, valora com ha sigut el teu aprenentatge.

a) He après prou bé el següent:

b) He après bastant bé els conceptes que assenyalet a continuació:

c) Hauria d'haver treballat més els aspectes següents:

d) Hauria d'haver treballat molt més les qüestions següents:

e) Què puc fer per a millorar?:

- 1.- _____
- 2.- _____
- 3.- _____
- 4.- _____
- 5.- _____

f) Altres qüestions.

ANNEXOS

AFRODITA

Joan Roís de Corella va nèixer el 28 de setembre del 1435, segons es pot deduir del primer testament de la seua mare, signat l'1 d'octubre del 1451, un any després de morir el seu marit. Era fill d'Ausiàs Roís de Corella i d'Aldonça Cabrera, que ja estaven casats el 29 de desembre del 1433. És probable que vinguera al món a Gandia, ja que sembla que, fins al 12 de setembre del 1438, la seua família no es va traslladar a viure a València definitivament. Esta branca dels Corella estava emparentada, tot i que en un grau llunyà, amb els comtes de Cocentaina.

El llinatge de l'escriptor entroncava amb el d'Ausiàs March per les dos branques familiars. Per la part materna, el besavi de Corella, Joan de Cabrera, era cosí de Pere i de Jaume March, pare i oncle d'Ausiàs, respectivament. També el llinatge patern entronca amb els March a través del besavi: Pere Roís de Corella. Este es va casar amb Saura d'Esplugues, germana de Guillemona d'Esplugues, la mare de Pere March. A més a més, les relacions no es limiten al parentesc, sinó que els documents judicials relacionen àmpliament i estreta les quatre famílies a finals del segle XIV i durant el XV: per una banda, els March amb els Cabrera i, per l'altra, els Roís de Corella amb els Esplugues. Amb estes dades, es dedueix que el pare de Joan, Ausiàs Roís de Corella, era cosí d'Ausiàs March. El primer, entre altres relacions documentades, va exercir com a testimoni del contracte matrimonial de March i Joana Escorna el febrer del 1443.

Joan era el primogènit de cinc germans: Manuel, Aldonça, Lluís i Dalfina. Manuel era cavaller de l'orde de Montesa, i Aldonça

era monja del convent de la Trinitat fins que se'n va anar a Barcelona. Sabem que Joan es va fer cavaller entre el 15 de gener del 1456 i el 15 de juny del 1457. La primera data correspon al segon testament de la seua mare, en el qual encara era designat com a donzell; la segona data correspon a la referència en un censal a favor d'Aldonça Cabrera i els seus fills Joan i Lluís, referenciats respectivament com a cavaller i donzell.

Joan Roís de Corella va mantindre una relació sentimental estable amb Isabel Martínez de Vera, iniciada entre 1462 i 1464. Esta va arribar a València durant la primavera del 1462 i, pocs anys després, va concebre de Joan Roís de Corella la seua primogènita Magdalena, que es va casar amb Miquel Pèrez quan devia tindre vora dèsset anys, fet que explica l'estreta relació literària entre tots dos escriptors. Poc després, vingueren al món Joan i Estefania, els dos fills menors de la parella.

No tenim documentat el lloc i l'època exacta de les relacions de Joan Roís de Corella i el príncep de Viana, però sí que se'n poden reconstruir unes dades aproximades. Si es té en compte que a principis del 1456 encara es trobava a València i era donzell, no és fàcil que es generara la relació amb Carles de Viana abans d'aleshores. Degué ser a l'estiu de 1461, tal vegada formant part d'una ambaixada valenciana enviada a Barcelona, si no per motius personals. S'ha suggerit que Corella ja era estudiant de teologia durant esta etapa de contacte amb el príncep, a partir de l'expressió «criat en los braços de la sacra teologia» que apareix

ANNEX 1

BIOGRAFIA DE JOAN ROÍS DE CORELLA

en el «Debat». No hi ha dubte que aleshores tenia certs coneixements teològals, encara que semblen molt bàsics. De fet, el «Debat» es construeix sobre una perspectiva moral *versus* una altra ètica. Sembla que no havia rebut encara el grau de mestre en teologia el 20 de novembre del 1468. L'1 de març del 1471, tanmateix, ja signà un document amb este títol, per la qual cosa podríem interpretar este arc temporal de poc més de dos anys com a data en què el va obtindre.

Com a poeta, com a teòleg i com a noble, Joan Roís de Corella va gaudir de gran prestigi en la València de la segona meitat del segle xv, fins al punt que el carrer en què vivia en la parròquia de Sant Martí va rebre el seu nom encara en vida. L'obra profana respon, a grans trets, a aquella etapa cortesana, però no convé fer uns límits massa rígids. En qualsevol cas, a partir dels anys setanta del segle xv, si no abans, la seua literatura ve marcada, sobretot, per les seues responsabilitats cíviques i teològals. Rebutja participar de manera activa en jocs literaris profans i se centra en la producció d'obres —moltes de les quals hui estan perdudes— que responen en molts casos al seu exercici sermonari de la seu, el moment àlgid del qual es degué produir en les dos darreres dècades del segle. És aquella trona la principal via de producció i difusió de la nova literatura corellana, amb textos breus de reflexió teològica construïts amb l'estil ampul·lós que tant agradava al seu auditori. Participa en certàmens religiosos i és clarament imitat pels altres poetes que hi concorren; fa panegírics per la mort d'algun personatge de la noblesa, amb la qual continuava mantenint un

estret contacte, com a cavaller, des de la primerenca «Lletra que Honestat escriu a les dones» per la mort de l'esposa de Joan Fabra fins a «La sepultura de Francí Aguilar», un noble valencià mort en el setge de Màlaga, on va participar bona part de la noblesa valenciana. Des del seu paper de teòleg, tradueix obres com ara el *Psalteri* o *Lo Cartoixà*.

Tenim constància que Corella va ser afí al franciscanisme, no sols per les petges que deixà en les seues obres, sinó perquè l'inventari que Dalfina encomanà dels béns del seu germà documenta que este tenia una cambra —un costum entre els nobles— en el monestir de Sant Francesc, amb mobles, roba i una àmplia biblioteca que havia donat en vida als frares, juntament amb 780 volums del *Primer* i del *Quart* de *Lo Cartoixà*.

Joan Roís de Corella va fer testament el 31 d'agost del 1478, en el qual la seua germana Dalfina quedava com a hereua universal dels seus béns, tot i viure encara Lluís i Aldonça. No hi ha cap referència explícita ni a Isabel Martínez de Vera ni a cap dels tres fills en comú. Va morir a València el 6 d'octubre del 1497, amb 62 anys. Sols quatre dies després i davant del notari Jaume Albert, Dalfina dona l'herència del seu germà a Isabel Martínez de Vera.

Roís de Corella s'ha considerat molt sovint com a colofó de l'esplendor de la nostra literatura en el segle d'or, tòpic que li ha passat factura quan ha sigut identificat com a causant del decandiment literari en l'Edat Moderna. Els crítics noucentistes van

considerar com una lacra l'estil ampul·lós en prosa del valencià, pel que fa, principalment, a les proses mitològiques i hagiogràfiques. No obstant això, l'oblit del gran poeta valencià de la segona meitat del xv sembla respondre a causes externes a la seua obra, de manera paral·lela amb el que va ocórrer amb la resta de poetes valencians.

La seua obra abraça una aparent disparitat de gèneres, tot i que es caracteritza per una sòlida coherència. Roís de Corella va ser, sens dubte, un escriptor precoç, la qual cosa s'ha de relacionar de manera directa amb la dependència dels models retòrics que li anava ensenyant l'escola. Darrere de les proses mitològiques hi ha l'exercici de traducció com a *imitatio*, amb un programa didàctic que evidencia el currículum escolar que va seguir Corella. Les proses mitològiques signifiquen, potser, la constel·lació més sòlida d'obres corellanes. En total, en són nou, però recullen quinze mites, des de la traducció quasi literal del «Rahonament de Thelamó e de Ulixes» fins a la reelaboració quasi original de «La istòria de Leànder y Hero» i la moralització evident de «Lo johí de Paris», probablement redactat quan Corella ja era estudiant de teologia.

La resta de composicions profanes és una llista molt limitada, en la qual destaca la «Tragèdia de Caldesa», una breu peça en prosa que, ja entre els contemporanis corellans, es va erigir com a emblema de l'obra profana de Joan Roís de Corella. Sembla que Caldesa, fins i tot, es va convertir en un personatge literari col·lectiu, la qual cosa evidencia l'abast de la seua

difusió literària. Es tracta d'una obra que, pel nucli líric sobre el qual es construeix, s'ha de posar en relació directa amb la producció profana en vers del poeta, de la qual sols s'han conservat quinze poemes. D'estos, destaquen poemes com ara el maldit «A Caldesa» o «La sepultura», que quasi s'erigixen com a màxim exponent dels cicles poètics dels rims corellans. Quatre d'estos poemes profans es fonamenten en les relacions literàries del valencià. Tant els versos com la prosa de Roís de Corella deixen entreveure el seu lloc dins del món literari valencià de l'època, i destaca, en este sentit, la proximitat amb el cenacle literari al voltant de Bernat Fenollar, que podria dependre, en última instància, de les relacions amb Isabel de Villena. Això demostra, si més no, el maniqueisme que hi ha darrere de la classificació dels autors valencians en grups derivats de les tertúlies que s'entreueuen en els textos literaris. Corella era noble, i nobles eren els membres del *convivium* del «Parlament en casa de Berenguer Mercader»; igualment, la literatura de col·laboració que fa amb el príncep de Viana s'ha de relacionar amb este mateix context: el poema d'elogis mutus —i no debat en vers, com s'havia pretés— i el *Debat epistolar*. No obstant això, la xarxa de relacions literàries de la València de la segona meitat del segle xv és molt més complexa que això. Finalment, a més de les obres citades, destaca el «Triomf de les dones», obra que s'ha de contextualitzar en la tradició literària medieval de defensa i lloa de les dones, així com la «Lletra consolatòria» i un fragment de «La letra que Honestat escriu a les dones en cartes». Quant a les obres religioses, se'n poden

ANNEX 1

BIOGRAFIA DE JOAN ROÍS DE CORELLA

considerar com a tals cinc, tres de les quals són hagiogràfiques: la «Vida de santa Anna», la «Istòria de Josep» i la «Vida de la gloriosa santa Magdalena». Totes tres es construeixen a partir dels materials de la *Vulgata*, dels evangelis apòcrifs i de la tradició piadosa medieval. La «Vida de santa Bàrbara» que tanca el «Jardinet d'orats» és una clara imitació de l'obra hagiogràfica corellana per part d'un autor del Principat, la qual cosa evidencia la difusió i l'efecte que va assolir l'obra de Joan Roís de Corella, no sols en el context valencià, sinó fora d'estes fronteres. «La sepultura de *Francí Aguilar*», tot i partir d'un fet circumstancial com era la mort d'este cavaller valencià, el maig del 1482, presenta continguts de caràcter teològic molt semblants als que trobem en la «Vesió que véu a la porta de la senyora nostra de Gràcia». Amb esta darrera obra, Corella va participar en el certamen en prosa en honor de la Puríssima Immaculada Concepció i, segons el *modus operandi* corellà, partix d'una altra obra feta prèviament, que adapta a les regles del concurs en qüestió. Va actuar de manera semblant en el certamen marià del 1474, ja que la «Resposta tirant a la joia» es va construir a partir de la «Vida de la Sacratíssima Verge Maria». A més d'estos dos poemes religiosos, també se n'ha conservat un tercer: l'«Oració a la Sacratíssima Verge Maria tenint son Fill, Déu Jesús, en la falda, davallat de la creu», potser la composició en vers que més fama ha donat al poeta. La «Vida» i l'«Oració» són dos poemes, però concebuts de manera complementària, ja que el primer té com a tema central els set gojos terrenals de la Mare de Déu, i l'«Oració» és, per tant, la

cloenda habitual que sol tindre este gènere poètic semipopular.

A la fi de la seua vida Corella mamprén dos empreses de traducció de textos religiosos: el *Psalteri* i la *Vita Christi*, de Ludolf de Saxònia. El primer es publica a Venècia el 30 d'abril del 1490, cosa que es pot relacionar amb la possible persecució inquisitorial. De fet, cap al 1480 ja es va editar a València un altre *Psalteri* traduït en la nostra llengua, que va revisar Jaume Borrell i que té unes semblances importants amb la traducció corellana. El 18 d'abril del 1498, ja mort Corella, l'inquisidor sotmet el *Psalteri* publicat a Venècia a l'opinió de dos mestres en teologia. Quant al *Cartoixà*, es publica en quatre volums, tot i que el primer a aparéixer és el *Quart*, el 16 de febrer del 1495, atés que contenia la Passió de Crist. L'èxit d'este tema estava assegurat per la fortuna que havia tingut dos anys abans l'edició de *Lo passi en cobles*. Així va ocórrer, i el mateix any, també a València, però el 6 de novembre, es torna a editar el *Quart*. Ferran el Catòlic en demana un exemplar el 24 de març del 1496, interès este que va donar lloc a la traducció castellana que els Reis Catòlics van encarregar a Ambrosio de Morales i que es va publicar entre el 1502 i el 1503.

ANY	FETS I ESDEVENIMENTS POLÍTICS I SOCIALS	FETS I ESDEVENIMENTS LITERARIS I CULTURALS	BIOGRAFIA DE JOAN ROÍS DE CORELLA
1397-1459		Ausiàs March.	
1398-1444		Andreu Febrer.	
Segle xv		Època dels grans moments del gòtic civil: llotges de Palma i València, Torres dels Serrans a València, etc.	
1400-1425		Jordi de Sant Jordi.	
1402?-1478		Jaume Roig.	
1404		<i>Vida de Jesucrist</i> , de Francesc Eiximenis.	
1405?-1465		Joanot Martorell.	
1409	Mor Francesc Eiximenis a Perpinyà.		
1410	Naix, entorn del 1410, Joanot Martorell en la ciutat de València. Mor sense successor el rei Martí l'Humà.		
1412	Se subscriu el Compromís de Casp, d'acord amb el papa Benet XIII, per tal de nomenar un successor del rei Martí.		
1412-1413		Gran part dels <i>Sermons</i> de sant Vicent Ferrer.	
1420	Inici d'una forta crisi econòmica a Catalunya. Campanya del rei Alfons en la qual participa Ausiàs March.		
1422	Mor a Peníscola Benet XIII.		
1424	Campanya del rei Alfons en la qual participa Ausiàs March.		

ANNEXOS 2

CRONOLOGIA DE L'ÈPOCA DE JOAN ROÍS DE CORELLA

1425	Mor Jordi de Sant Jordi.		
1426-1447		Llotja de Mallorca.	
1429		Traducció a la nostra llengua del <i>Decameró</i> , de Bocaccio.	
1430-1490		Isabel de Villena.	
1432	Alfons el Magnànim partix definitivament cap a Itàlia.		
1433	Mor a Xàtiva Jaume d'Urgell.		
1435			28 de setembre, naixement de Joan Roís de Corella.
1436-1458	Cort d'Alfons el Magnànim a Nàpols.		
1438-1439	Estada de Joanot Martorell a Londres.		
1439	Naix Ramon Llull.		
1446-1449		Edificació del convent de la Trinitat.	
1441-1460		Torres de Quart a València.	
1442	Conquesta de Nàpols. Victòria d'Alfons el Magnànim sobre Renat d'Anjou.		
1443			Testament atorgat a Gandia en què Ausiàs Roís de Corella féu hereu universal el seu fill Joan Roís de Corella.
1445-1516		Bernat Fenollar.	
Meitat segle XV		<i>Curial e Güelfa</i> .	
1450-1458	Estada a Nàpols, en la cort del rei Alfons, de Joanot Martorell.		

1453	Caiguda de Constantinoble en poder dels turcs.		
1453-1458	Pontificat del papa valencià Calixt III.		
1456-1458			Proses mitològiques.
1458	Mort d'Alfons el Magnànim.		En este any o poc després, Joan Roís de Corella escriu la «Tragèdia de Caldesa». Estudiant d'arts.
1458-1461			«Debat epistolar i poètic entre Joan Roís de Corella i el príncep Carles de Viana».
1458-1463			Textos dedicats a un amor pseudoautobiogràfic: «Debat epistolar amb el príncep de Viana» (entre 1459 i 1461), poemes amorosos i proses morals: «Triünfo», «Lletra consolatòria», «Lletra que Honestat escriu a les dones», «Vida de santa Anna».
2a meitat del segle XV		Redacció de <i>Curial e Güelfa</i> .	
1459-1460		Composició de l' <i>Espill</i> , de Jaume Roig.	
1460-1469			«La vida de la gloriosa santa Anna» i «Història de Josef».
1462	Guerra de les Remences.		«Lletra que Honestat escriu a les dones».
1464		Elaboració de la major part dels capítols del <i>Tirant lo Blanc</i> per part de Joanot Martorell.	
1465	Mort de Joanot Martorell.		

ANNEXOS 2

CRONOLOGIA DE L'ÈPOCA DE JOAN ROÍS DE CORELLA

1468-1471			Joan Roís de Corella rebé el títol de mestre en teologia.
1469	Ferran el Catòlic es casa amb Isabel de Castella.		
1470		<i>La Brama</i> , de Joan Gassull.	
1470-1490			«Poemes a la Verge Maria», «Vida de la Magdalena». Obres amb fort component teològic: «Sepultura de mossén Francí Aguilar», «Visió a la porta de Nostra Senyora de Gràcia» o els textos perduts d'un «Tractat sobre la concepció» i d'un «Tractat de la Passió».
Abans del 1471			«Parlament en casa de Berenguer Mercader».
Abans del 1474			«Vida de la Sacratíssima Verge Maria» i «Oració a la Sacratíssima Verge Maria»
1474		Certamen marià celebrat a València. Edició de les <i>Obres e trobes en llaors de la Verge Maria</i> , un dels primers llibres impresos a la península Ibèrica.	Joan Roís de Corella participà en el certamen marià de València Primera edició d'una obra seua, encara que en un volum miscel·lani: el poema incorporat a les «Trobes en llaor de la Verge Maria».
1475?		<i>Regles d'esquivar vocables e mots grossers o pagesívols</i> , de Bernat Fenollar i Jeroni Pau.	
1478		Edició de la <i>Bíblia valenciana</i> , de fra Bonifaci Ferrer.	Joan Roís de Corella atorga testament.
1479	Unió dinàstica d'Aragó i Castella.		

1482		Inici del palau de la Generalitat de València.	«Sepultura de mossén Franci Aguilar».
1485			Primera edició en un imprés independent d'una obra de Joan Roís de Corella: «La Vida de Santa Anna».
1485-1489			«Visió», «Tractat sobre la concepció», «Lo juí de Paris». Traduccions de la <i>Vita Cristi</i> , de Ludolf de Saxònia, i del <i>Psalteri</i> .
1487			«Epitafi de Perot de Penarroja», de possible atribució. «Visió a la porta de Nostra Senyora de Gràcia».
1487-1548		Llotja de València.	
1490		Primera edició a València del <i>Tirant lo Blanc</i> , de Joanot Martorell. <i>Vita Christi</i> , de sor Isabel de Villena.	Publicació a Venècia del <i>Psalteri</i> , «trelladat de latí en romanç per lo reverend mestre Corella». Mor sor Isabel de Villena.
1492	Descobriments d'Amèrica. Expulsió dels jueus d'Espanya. Conquesta de Granada (Reis Catòlics).	<i>Gramàtica Espanyola</i> , de Nebrija.	
1492-1503	Pontificat del papa valencià Alexandre VI.		
1493	Creació de la Reial Audiència. El rei s'adreça per primera vegada en castellà als jurats de València.		Publicació de <i>Lo Passi en cobles</i> , que conté l'«Oració a la Sacratíssima Verge Maria».

ANNEXOS 2

CRONOLOGIA DE L'ÈPOCA DE JOAN ROÍS DE CORELLA

1495			Primeres edicions de llibres del <i>Cartoixà</i> , traduït per Joan Roís de Corella. Doble edició de <i>Lo Quart del Cartoixà</i> amb nou mesos de distància.
1496			Publicació de <i>Lo Primer del Cartoixà</i> .
1497			Mor el 6 d'octubre Joan Roís de Corella.
1500		Drassanes de València. Fundació de la Universitat de València.	Publicació de <i>Lo Segon del Cartoixà</i> .
1502?			Publicació de <i>La Terça part del Cartoixà</i> .
1504	Mor Isabel la Catòlica.		
1513			Nova publicació de <i>Lo Quart del Cartoixà</i> .
1518			Nova publicació de <i>Lo Primer del Cartoixà</i> .
1519-1521	Moviment de les Germanies.		

EDICIONS

- ROÍS DE CORELLA, Joan (1913): *Obres de J. Roig de Corella*, ed. Ramon Miquel i Planas, Barcelona.
- (1973): *Obres completes, 1. Obra profana*, ed. Jordi Carbonell, València, Albatros Edicions.
- (1980): *Tragèdia de Caldesa i altres proses*, ed. Marina Gustà, Barcelona, Edicions 62 / La Caixa («Les Millors Obres de la Literatura Catalana», 50).
- (1994): *Rims i proses*, ed. Tomàs Martínez, Barcelona, Edicions 62 («El Garbell», 45).
- (1997): *Les proses profanes*, ed. Artur Ahuir, València, L'Oronella («Clàssics Valencians», 3).
- (1998): *Leandre i Hero. Història de Josep*, eds. Josep Lozano i Magda Añón, Alzira, Bromera.
- (2001): *Les proses mitològiques de Joan Roís de Corella: edició crítica*, ed. Josep Lluís Martos, Alacant / Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat («Biblioteca Sanchis Guarner», 55).
- (2004): *Poesías*, ed. i trad. Eduard J. Verger, València, Editorial Denes («Calabria-Poesía», 55).

ESTUDIS

- BADIA, Lola (1988): «En les baixes antenes de vulgar poesia: Corella, els mites i l'amor», en *De Bernat Metge a Joan Roís de Corella. Estudis sobre la cultura literària de la tardor medieval catalana*, Barcelona, Quaderns Crema («Assaig», 8), pp. 145-180.
- (1993): «Ficció autobiogràfica i experiència lírica a la *Tragèdia de Caldesa* de Joan Roís de Corella», en *Tradició i modernitat als segles XIV i XV. Estudis de cultura literària i lectures d'Ausiàs March*, València-Barcelona, Institut Universitari de Filologia Valenciana-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 73-91 [1a edició: *Homenaje al profesor Antonio Vilanova*, 2, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1989, pp. 75-93].
- (1993): «*Aucis amors*. Teoria i pràctica del desengany d'amor segons Joan Roís de Corella», en *Actas do IV Congresso da Associação Hispânica de Literatura Medieval (Lisboa, 1-5 Outubro 1991)*, 3, ed. Aires A. Nascimento i Cristina Almeida Ribeiro, Lisboa, Edições Cosmos, pp. 275-282.

ANNEX 3

BIBLIOGRAFIA

- CANTAVELLA, Rosanna (1997): «Dames a l'aigua: el tema del debat entre el Príncep de Viana i Joan Roís de Corella», *Anuari de l'Agrupació Borrianenca de Cultura*, 8 (=Lo gentil estil fa pus clara la sentència. De literatura i cultura a la València medieval, ed. Tomàs Martínez), pp. 37-45.
- (1999): «Aspectes argumentals de la *Tragèdia de Caldesa*», en *Ausiàs March i el món cultural del segle XV*, ed. Rafael Alemany, Alacant, Universitat d'Alacant / Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, pp. 299-318 («Symposia Philologica», 1) [1a edició: «On the Sources of the Plot of Corella's *Tragèdia de Caldesa*», en *The Medieval Mind. Hispanic Studies in Honour of Alan Deyermond*, ed. Ian Macpherson i Ralph Penny, Londres, Tamesis, 1997, pp. 75-90].
- CARBONELL, Jordi (1955-1956): «Sobre la correspondència literària entre Roís de Corella i el príncep de Viana», *Estudis Romànics*, 5, pp. 127-139.
- CASANOVA, Emili (1999): «La llengua de Joan Roís de Corella (1435-1497): una presentació», en *Estudis sobre Joan Roís de Corella*, ed. Vicent Martines, Alcoi, Marfil, pp. 89-105 («Universitas», 9).
- CHINER, Jaume J. (1993): «Aportació a la biografia de Joan Roís de Corella: noves dades sobre el seu naixement i la seua mort», *Caplletra*, 15 (tardor), pp. 49-62.
- (1998): «Joan Roís de Corella: una aproximació a la seua vida i obra», en Ludolphus de Saxonia, *Meditationes Vitae Christi (en valencià)*. Lo quart del Cartoxà, aromançat per Johan Roïç de Corella, València, Ajuntament de València, pp. 13-58 [facsimil de l'edició de Lope de la Roca, València, 6 de novembre del 1495].
- CINGOLANI, Stefano Maria (1998): *Joan Roís de Corella: la importància de dir-se honest*, València, Edicions 3 i 4.
- COLÓN DOMÈNECH, Germà (1985): «La balada de la garsa i l'esmerla de Corella», en *Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*, 3, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 157-178 («Estudis de Llengua i Literatura Catalanes», 11).
- FERRANDO FRANCÉS, Antoni (1983): *Els certàmens poètics valencians*, València, Institució Alfons el Magnànim.
- (1993): «Sobre una etiqueta historiogràfica de la literatura catalana: la "valenciana prosa"», *Caplletra*, 15 (tardor), pp. 11-30.
- FUSTER, Joan (1968): «Lectura de Roís de Corella», en *Obres completes/1. Llengua, literatura, història*, Barcelona, Edicions 62, pp. 285-313.

- (1968): «Lectors i escriptors a la València del segle *xv*», en *Obres completes/1. Llengua, literatura, història*, Barcelona, Edicions 62, pp. 317-390.
- MARTINES, Vicent (ed.) (1999): *Estudis sobre Joan Roís de Corella*, Alcoi, Marfil («Universitas», 9).
- MARTÍNEZ ROMERO, Tomàs (1994): «Rims i proses», Barcelona, Edicions 62.
- MARTÍNEZ ROMERO, Tomàs (1999): «Per a una interpretació de la “Balada de la garsa i l’esmerla”», en *Estudis sobre Joan Roís de Corella*, ed. Vicent Martines, Alcoi, Marfil, pp. 265-281 («Universitas», 9).
- (2002): «La poesía de Joan Roís de Corella, entre el amor y la honestidad», en *Iberia Cantat. Estudios sobre poesía hispánica medieval*, ed. Juan Casas Rigall i Eva María Díaz Martínez, Santiago de Compostela, Universidad de Santiago de Compostela, pp. 525-554.
- MARTOS, Josep Lluís (2001): *Fonts i cronologia de les proses mitològiques de Joan Roís de Corella*, Alacant, Universitat d’Alacant («Biblioteca de Filologia Catalana», 10).
- MARTOS, Josep Lluís (2001): «El género popular de los *goigs* y Joan Roís de Corella: *La vida de la sacratíssima verge Maria y la Oració*», en *Lyra Minima Oral. Los géneros breves de la literatura tradicional*, ed. Carlos Alvar, Cristina Castillo, Mariana Masera i José Manuel Pedrosa, Alcalá de Henares, Universidad de Alcalá, pp. 85-97.
- (2003): «Escola i aprenentatge literari a través de la traducció: Corella i els mites», *Quaderns de Filologia. Estudis Literaris*, 8 (=Traducció i pràctica literària a l’edat mitjana romànica, ed. Rosanna Cantavella, Marta Haro i Elena Real), pp. 245-266.
- (2005): «“Amor és tal que, si us obre la porta, / tart s’esdevé que pels altres la tanque”: una reinterpretació de la *Tragèdia de Caldesa*», en *Actes del X Congrés Internacional de l’Associació Hispànica de Literatura Medieval*, vol. 3, ed. Rafael Alemany, Josep Lluís Martos i Josep Miquel Manzanaro, Alacant, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana («Symposia Philologica», 12), pp. 1147-1167.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (ed.) (1974): *Les trobes en lahors de la Verge Maria (València, 1474)*, València, Caixa d’Estalvis i Mont de Pietat de València.
- VERGER, Eduard J. (1986): «“La sepultura” de Roís de Corella, amb una postil·la», en *Estudis de literatura catalana en honor de Josep Romeu i Figueras*, 2, ed. Lola Badia i Josep Massot i Muntaner, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona / Publicacions de l’Abadia de Montserrat, pp. 357-365.

ANNEX 3

BIBLIOGRAFIA

-- (2013): *'Perills d'amor' de Joan Roís de Corella*, Barcelona, Editorial Barcino - Acadèmia Valenciana de la Llengua.

WITTLIN, Curt J. (1997): «La *Biblis*, *Mirra* i *Santa Anna* de Joan Roís de Corella: traduccions modulades, amplificades i adaptades», *Anuari de l'Agrupació Borrianenca de Cultura*, 8 (=Lo gentil estil fa pus clara la sentència. De literatura i cultura a la València medieval, ed. Tomàs Martínez), pp. 175-189.

WEBS D'INTERÉS

http://www.cervantesvirtual.com/portales/rois_de_corella/

<http://www.narpan.net/ben/indexcorella.htm>

<http://www.lluisvives.com/psegundonivel.jsp?conten=autores>

<http://www.riale.unina.it/>

<http://lletra.uoc.edu/especials/folch/corella.htm>

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0056520.xml>

-Joan Roís de Corella -
Escriptor de l'any 2013

